

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Média a terorismus v postmoderním světě

Jan Andrš

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

Média a terorismus v postmoderním světě

Jan Andrš

Vedoucí práce: PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012 .....

Děkuji vedoucímu mé práce, PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, PhD., za cenné rady a podnětné připomínky, bez nichž by tato práce nevznikla.

Obsah

1. ÚVOD.....	7
2. TERORISMUS.....	10
2.1 Hledání definice terorismu.....	11
2.2 Typologie terorismu.....	14
2.2.1 Aktéři.....	15
2.2.2 Metody.....	16
2.2.3 Motivy a cíle.....	18
2.2.4 Rozsah působnosti.....	19
3. VZTAH MASOVÝCH MÉDIÍ A TERORISMU.....	20
3.1 Agenda-setting, priming and framing.....	20
3.2 Získávání pozornosti a sdělování motivů.....	22
3.3 Získávání respektu a sympatií, legitimizace.....	25
4. VÝVOJ TERORISMU V KONTEXTU „STARÝCH“ A „NOVÝCH“ MÉDIÍ.....	27
4.1 Prehistorická etapa.....	27
4.2 Druhá etapa a tisk jako první opravdu masové médium.....	30
4.3 Třetí etapa a televizní terorismus.....	33
4.4 „Nová média“: Teroristé médii samými.....	35
5. 11. ZÁŘÍ V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ.....	39
5.1 Události 11. září 2001.....	39
5.2 Zvolený datový soubor a jeho limity	40
5.3 Četnost sledovaného tématu ve zpravodajství.....	41
5.4 Závěry.....	42
6. ZÁVĚR.....	44
7. SEZNAM UŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	47
7.1 Literatura.....	47

7.2 Internetové prameny.....	52
8. RESUMÉ.....	53
9. PŘÍLOHY.....	54

1. ÚVOD

„Musíme najít cesty, jak zbavit teroristy a únosce kyslíku publicity, na kterém závisí.“

Častokrát opakovaný citát Margaret Thatcherové z roku 1985 hovoří o terorismu a jeho potřebě zájmu veřejnosti. Je nade vše pochybnost, že média hrají v plánech teroristů svou roli a že jejich schopnost zprostředkovávat informace o teroristických činech je teroristickými organizacemi hojně využívána. Již od prvních dokumentovaných případů před počátkem našeho letopočtu se teroristické praktiky osvědčovaly jako specifická forma boje, která pomáhala dosahovat kýženého cíle jednotlivcům, hnutím i celým státům. S postupujícím rozvojem médií se stále více ukazoval jejich přínos při šíření děsivých zpráv. Od starověké sekty asasínů, přes francouzský revoluční Výbor pro veřejné blaho až po soudobou Al-Káidu, všichni věděli, že strach může nepřítele porazit stejně dobře, jako zbraň. Přelomem v dějinách terorismu a zásadní událostí počátku tisíciletí byly únosy letadel a útoky na World Trade Center v New Yorku a Pentagon ve Washingtonu 11. září 2001. Devatenáct teroristů zaútočilo na občany Spojených států amerických v přímo jejich zemi nevybíravým, masovým a šokujícím způsobem a zásadně tak ovlivnilo svět na desítky let dopředu.

V této práci se zabývám vztahem terorismu a médií. Jejím cílem je identifikovat vybrané klíčové aspekty vztahu médií a terorismu, které pomohou odpovědět na otázku, jakým způsobem teroristé média využívali a využívají k dosahování svých cílů. Je rozdělena do čtyř částí – kapitol. Jednotlivé kapitoly se věnují specifickým tématům a společně naplňují cíl práce, jehož výstup je shrnut v závěru.

První kapitola se zabývá terorismem, hledáním jeho definice a jeho typologií. Při popisu problematiky hledání definice zahrnuje tři různé sféry, ze kterých definiční pokusy vychází – akademickou, vládní a mezinárodní. Všechny tři tyto sféry byly do práce zařazeny proto, že mnohokrát čelily a čelí nutnosti terorismus definovat, i když každá z jiných pohnutek: v akademické sféře za účelem další analýzy tohoto fenoménu, na vládní úrovni z nutnosti terorismus efektivně potírat a na mezinárodní úrovni v rámci snah o předcházení a

řešení konfliktů. Trojice „oficiálních“ definicí (výstup Comprehensive Convention on International Terrorism v rámci OSN, definice z Code of Laws of the United States of America a definice Ligy arabských států) jsou v originálním znění citovány v poznámkách pod čarou. V rámci typologické části je v kapitole rozebrána jedna z typologií, kterou lze užít při analýze terorismu a jednotlivé typy terorismu jsou úžeji rozebrány a doplněny o výklady dalších autorů. Pro další analýzu tématu považují za klíčové jasně typologii vymezit a podrobněji ji rozebrat.

V druhé kapitole se věnují vztahu masových médií a terorismu v teoretické rovině. Jsou představeny mediální teorie, které lze aplikovat na tyto vztahy (agenda-setting, framing, priming) a následně rozebrán jeden z možných přístupů k budování mediálního obrazu teroristickými organizacemi. Ten zahrnuje získávání pozornosti, sdělování motivů, získávání respektu a sympatií a legitimizace a vychází z práce respektované specialistky na terorismus Brigitte L. Nacos. Je doplněn o příklady, na kterých jsou ilustrovány jednotlivé kroky a postupy teroristických organizací.

Třetí část se zabývá souběžným vývojem terorismu a „starých“ a „nových“ médií. Ve čtyřech podkapitolách jsou představeny čtyři etapy, vycházející z práce Jiřího Šedivého. První (prehistorická) etapa je zařazena navzdory tomu, že média v tomto, velmi širokém, období teprve čekal jejich masový rozvoj. Důvodem pro zařazení této etapy pro mě bylo přesvědčení, že nelze analyzovat vzájemné vztahy médií a terorismu bez náhledu ke kořenům a počátkům užívání teroristických praktik. Dále je uvedena etapa druhá, spojená s překotným rozvojem prvního masového média – tisku. Právě noviny totiž byly první masovým médiem, které bylo využíváno teroristy k šíření jejich poselství. Následující podkapitola se věnuje „televiznímu terorismu“ a tomu, jak příchod obrazového vysílání ovlivnil zmiňované vztahy. V poslední podkapitole je nastíněn příchod „nových médií“. Co to jsou „nová média“ a jak je teroristé mohou využít, to jsou hlavní otázky, na něž hledá poslední podkapitola odpovědi.

Poslední část statí se věnuje jedinému vybranému případu. Tím jsou útoky 11. září 2001 na World Trade Center a Pentagon ve Spojených státech amerických. V úzce vymezeném období před a po útoku analyzuje témata večerního zpravodajství na trojici televizních sítí – *ABC*, *CBS* a *NBC*, jejich proměnu v čase a vyvozuje další závěry těchto

změn: jak se proměnilo televizní vysílání bezprostředně po útocích 11. září a jaké povahy byly tyto změny.

V mé práci je užit empiricko-analytický přístup, v některých jejích částech je užit komparativní metoda. Stejně tak jako mají média někdy tendenci přebírat výrazivo z prohlášení teroristických organizací či naopak od proti terorismu zasahujících aktérů, tak i já v této práci místy přejímám jazyk obvyklý pro referování o terorismu. Například teroristické činy jsou v této práci také někdy „páchány“, přičemž jsem si vědom, že toto slovo ve spojení s terorismem může být vnímáno jako odsuzující, nikoli neutrální. Nicméně je to pouze v zájmu stylistických kvalit práce, sám striktně zachovávám neutrální postoj ke zkoumanému tématu. V úvodu a závěru této práce užívám první osobu, ve stati se jí, v souladu se zvyklostmi, vyvaruji.

Práce čerpá převážně z anglicky psané odborné literatury, a to jak z monografií a sborníků, tak i z článků v odborných časopisech. Místy jsou také využity relevantní zprávy institucí zabývajících se terorismem, pomínuto nebylo ani několik internetových pramenů. Detaily týkající se datového souboru použitého v poslední kapitole jsou uvedeny na příslušném místě (tj. ve speciální podkapitole). Veškerá použitá literatura je v práci citována dle akademických standardů a v souladu s výše uvedeným prohlášením.

2. TERORISMUS

„Terorismus je konfliktem naší doby“ (Clutterbuck, 1977: 13).

Takto tento fenomén označil Richard L. Clutterbuck již v roce 1977. Po rozpadu Sovětského svazu a přechodu od bipolárního k multipolárnímu charakteru mezinárodního systému se terorismus postupně vyvinul v nejvíce nápadnou a nejvíce znepokojující formu boje za [převážně] politické cíle (Smelser, 2007: 3).

Narozdíl od dále rozebírané problematiky hledání přesné definice, alespoň z etymologického hlediska není „terorismus“ takový problém. Slovo „teror“ je odvozeno od latinského „terrere“, což znamená „vystrašit“ či, doslovněji a poněkud neobratně, „roztrást někoho strachem“. Ačkoliv politický náboj „teror“ dostává až za Francouzské revoluce, objevuje se ve francouzštině jako „terreur“ už ve 14. století a v angličtině jako „terror“ v 16. století. Jean Bodin (1577) popisuje „teror“ jako koncept „udržování lidu krutostí ve strachu a nečinnosti“, Thomas Hobbes (1651) jako „děs z násilné smrti“, Jean-Jacques Rousseau (1755) pohlíží na „teror“ jako na „náhražku respektu z práva“, kterou užívají „ti, jež nejsou schopni ho přirozeně dosáhnout“. „Politizaci konceptu“ zahájil Charles Montesquieu (1757) svým označením „teroru“ jako specifické formy brutální a nepřevídatelné vlády. Jako metoda vládnutí byl pak užíván v období „jakobínského teroru“ za Francouzské revoluce na konci 19. století. Připojení koncovky „-ismus“ k základu „teror“ je vnímáno jako převedení pojmu do systematické roviny, popřípadě je to vztahováno k politické filozofii (podobně jako „sociální“ – „socialismus“) či na praktické úrovni jako druh jednání nebo postoje („fanatik“ – „fanatismus“) (Bodin, 1577 a Hobbes, 1651 a Rousseau, 1755 a Montesquieu, 1757 podle Schmid, 2011: 41-42).

Terorismus je mnohovýznamový pojem jehož výklad je zásadně ovlivňován hodnotami sdílenými v rámci širšího kulturního rámce a je bez výjimky otázkou subjektivního náhledu. Analýze vztahů médií a terorismu musí nutně předcházet porozumění tomuto konceptu, typologii a problematice hledání jeho exaktní definice.

2.1 Hledání definice terorismu

Moderní pokusy o definici terorismu vychází z různých sfér. Lze je rozdělit do tří základních skupin – definice akademické, definice mezinárodních institucí a definice v rámci právních systémů jednotlivých států.

Odborná literatura zaměřující se (ať okrajově, či komplexně) na problematiku terorismu, poskytuje množství odlišných náhledů na jeho definice a různých výkladů konceptu terorismu¹. Jedním z nejvýraznějších pokusů o vytvoření ucelené definice je akademická konsenzuální definice terorismu z roku 1988, která byla vytvořena na základě dvou kol dotazníků v rámci akademické komunity v letech 1984 a 1988:

„Terorismus je úzkost-budící metoda opakujících se násilných akcí, vykonávaných jednotlivci, skupinami nebo státními aktéry z idiosynkratických, kriminálních či politických důvodů, kde oběti násilí nejsou hlavním cílem. Přímé oběti násilí jsou náhodné nebo vybrané (reprezentativní nebo symbolické), pochází z cílové populace a slouží k předání sdělení. Výhružná a násilná komunikace probíhá mezi teroristou (organizací), obětmi (ohroženými) a hlavními cíli (publikem), přičemž jde o šíření strachu, podporu požadavků nebo získání pozornosti. Zvolená metoda komunikace závisí na tom, zda je hlavním cílem zastrašování, donucování nebo propaganda“ (Schmid, Jongman a kol., 1988: 47).

I tato všeobecná kladně přijímaná definice však čelila jisté kritice. Vytýkána jí byla především všeobecná volnost, neobvyklá pro akademickou půdu, která by mohla způsobit, že by definice pasovala i na běžné kriminální činy (Schmid, 2011: 62).

Podobně komplikovaná je i situace při definování terorismu na půdě mezinárodních organizací, kterou shrnuje citát ze zprávy Lorda Carlile z Berriew (2007: 47):

„V rámci žádné globální instituce dosud nedošlo ke shodě na ucelené definici“.

Tuto problematiku lze ilustrovat na případu Organizace spojených národů. Ta přijala mezi lety 1985 a 2001 mnoho opatření, která mají za úkol terorismus potírat. Z prohlášení o

---

¹ Obsáhlý souhrn více než 250 definic terorismu sestavil Schmid (2011: 99-148).

incidentech, která Rada bezpečnosti OSN za teroristické považovala, lze pouze dedukovat, co si pod pojmem „terorismus“ představuje. Jasně vymezení teroristického aktu jako zločinného je klíčové pro další boj proti tomuto typu jednání. Po sebevražedných útocích na budovy World Trade Center a Pentagon v USA 11. září 2001 přijala Rada bezpečnosti sadu obecných opatření proti terorismu, ale opět bez jeho exaktní definice. Státy byly vyzvány, aby si jednostranně vytvořily ve svých právních systémech definice vlastní, přičemž hranice pro jejich tvorbu byly vymezeny dosti široce (Saul, 2005: 141).

Příkladem užívání termínu terorismus bez jasné definice je rezoluce Rady bezpečnosti číslo 1368 (United Nations Security Council, 2001), týkající se výše zmiňovaných útoků na WTC a Pentagon, kde se mimo jiné hovoří o „děsivém teroristickém útoku“ a o „nutnosti bojovat proti všem formám terorismu“, přičemž nebyl, jak je uvedeno výše, na půdě Rady bezpečnosti terorismus vymezen.

Snahy OSN vytvořit oficiální definici terorismu proběhly při přípravě „Comprehensive Convention on International Terrorism“ (CCIT). Tu připravuje „Ad Hoc Comitee on International Terrorism“ při Valném shromáždění OSN a měla by, jak napovídá sám název, napomoci potlačování mezinárodního terorismu. Tato dohoda však dosud nebyla uzavřena – důvodem jsou právě neshody na podobě definice. Některé státy také vyžadovaly, aby vymezovala i ostatní druhy terorismu, nejen ten mezinárodní (United Nations General Assembly, 2011: 4).

Při tvorbě tohoto dokumentu vznikaly jednotlivé pracovní verze, ta poslední byla zveřejněna v rámci výstupu ze šestého zasedání:

„Každá osoba spáchá přečin proti těmto konvencím, pokud nelegálně a úmyslně způsobí:

(a) Smrt nebo vážné zranění jiné osobě; nebo

(b) Vážné poškození veřejnému nebo soukromému majetku včetně míst veřejného užití, státnímu nebo vládnímu zařízení, veřejnému dopravnímu systému, infrastrukturnímu zařízení nebo životnímu prostředí; nebo

(c) *Poškodí majetek, místa, zařízení nebo systémy zmiňované v odstavci (b) tohoto paragrafu, způsobem vedoucím k výrazné ekonomické škodě,*

přičemž cílem jejího jednání je, ať z úmyslu či v kontextu, zastrašit populaci nebo ovlivnit vládu či mezinárodní organizaci k vykonání či nevykonání nějakého aktu.“ (United Nations General Assembly, 2002: 6)²

Z hlediska legálního pokrytí terorismu je nutné si uvědomit rozdíly mezi třemi základními pohledy: terorismus jako zločin, terorismus jako metoda páchání jiných zločinů a terorismus jako válečný čin. Pokud je terorismus vnímán jako zločin, jeho jednotlivé součásti mohou být identifikovány a analyzovány. Když k terorismu přistupujeme jako k metodě páchání jiných zločinů, dojde k občasnému překrytí termínu například se zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny, genocidou apod. V případě, že terorismus považujeme za válečný čin, válečné právo legálně zastřeší následné protiteroristické aktivity, neboť jde technicky o válečný střet (Tiefenbrun, 2003: 359-360).

Samotné autority suverénních států a jejich bezpečnostních orgánů se v definicích soustředí na hrozbu pořádku, míru a neoprávněné užívání moci. Code of Laws of the United States popisuje terorismus jako:

„Promyšlený, politicky motivovaný násilný akt spáchaný na nevojenských cílech nestátními skupinami nebo jednotlivci“³.

---

² „Any person commits an offence within the meaning of this Convention if that person, by any means, unlawfully and intentionally, causes: Death or serious bodily injury to any person; or serious damage to public or private property, including a place of public use, a State or government facility, a public transportation system, an infrastructure facility or to the environment; or damage to property, places, facilities or systems referred to in paragraph 1 (b) of this article, resulting or likely to result in major economic loss; when the purpose of the conduct, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a Government or an international organization to do or to abstain from doing any act.“ (zdroj: United Nations General Assembly, 2002: 6).

³ „The term ‘terrorism’ means: premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents.“ (zdroj: Code of Laws of the United States of America, Title 22, Chapter 38, §2656f, (d), 2), dostupné na <http://uscodebeta.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-title22-section2656> (6. 2. 2012).

Podobné jsou definice i v ostatních západních zemích. Pro srovnání zahrňme i definici Ligy arabských států, která označuje terorismus za:

„Akt nebo hrozbu násilí, kterou, nehledě na motivy, páchá jedinec nebo skupina za účelem šíření paniky a strachu mez lidmi ohrožováním jejich životů, svobod nebo bezpečí, nebo způsobením škod na životním prostředí, veřejném či soukromém majetku nebo zabíráním, obsazováním či poškozováním státních zdrojů“⁴.

Oficiální definice čelí množství kritiky z účelovosti a příliš přesné definice směřující k vlastním politickým cílům. Příkladem budiž politická a akademická diskuze nad výše zmiňovanou americkou definicí. Gressang a další akademici vyjádřili své pochybnosti, považující ji za „příliš úzkou, soustředící se na současné nebo předpokládané politické motivace. Striktní interpretace by mohla vynechat terorismus motivovaný náboženstvím nebo specifickými tématy“⁵ (Schmid, 2011: 45).

Na všech třech zmiňovaných úrovních – akademické, mezinárodní i vládní docházelo a dochází k pokusům definovat terorismus. Všechny tyto pokusy čelí množství problémů a to vše jen potvrzuje tvrzení z úvodu kapitoly – terorismus není jednoznačně definovatelný a do definic se promítají náhledy a zájmy jednotlivých aktérů.

2.2 Typologie terorismu

Stejně tak jako v případě definice terorismu, tak i v oblasti typologie terorismu existuje množství rozdílných přístupů. Jednotlivé typologie jsou opakovaně diskutovány v odborné literatuře. Typologie se vyvíjely i historicky, tak, jak musely reflektovat nové jevy v rámci fenoménu terorismus.

---

⁴ „Any act or threat of violence, whatever its motives or purposes, that occurs in the advancement of an individual or collective criminal agenda and seeking to sow panic among people, causing fear by harming them, or placing their lives, liberty or security in danger, or seeking to cause damage to the environment or to public or private installations or property or to occupying or seizing them, or seeking to jeopardize a national resources“ (zdroj: League of Arab States, 1998: 2).

⁵ V anglickém originále „issue-specific terrorism“, teroristická hnutí s úzce vymezenými cíli, např. Earth Liberation Front.

Löckingerova typologie⁶ (Löckinger, 2005: 29) dělí rozdílné formy terorismu podle čtyř kritérií – aktérů, metod, motivů a působnosti. Tyto čtyři skupiny se dále dělí do podtypů, což umožňuje umístění práce do rámce generujícího dynamickou reprezentaci různých projevů terorismu (Schmid, 2011: 171).

Pro srovnání vývoje typologií v rámci vývoje tohoto fenoménu je zahrnuta také Schultzova typologie⁷ (Schultz, 1979: 7-15).

Shultz zpracoval typologii, která sdružuje množství proměnných identifikovaných v tehdejší literatuře. Zpracovává příčiny, prostředí, záměry, strategie, prostředky, organizace a působnosti v kontrastu s ideologiemi teroristických skupin a terorismem revolučním a institucionálním. To je široký přístup, který vytváří možnosti členění podle původu teroristické skupiny, jejích záměrů a organizace. Lze říci, že jde spíše o mechanickou klasifikaci, než o nějakou obsahově hlubší typologii (Schmid, 2011: 171).

Ve čtveřici následujících podkapitol jsou zevrubně rozebrány jednotlivé typy a podtypy terorismu podle Löckingerovy typologie, doplněné o detailnější a zpřesňující definice dalších autorů.

2.2.1 Aktéři

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, otázka identifikace aktérů terorismu vychází bez výjimky ze subjektivního náhledu pozorovatele. Problematikou identifikace teroristů v médiích se hlouběji zabývá následující kapitola o vztazích médií a terorismu. V kategorii aktérů Löckinger dělí na terorismus revoluční, terorismus státní a terorismus státem sponzorovaný.

„Revoluční terorismus má za cíl odejmout politickou sílu aktuálnímu státnímu režimu a v případě úspěchu způsobit zásadní politickou a sociální změnu“ (Crenshaw, 1972: 384).

---

⁶ Viz Diagram 1 v Přílohách.

⁷ Viz Diagram 2 v Přílohách.

Tato starší definice Marty Crenshaw ze 70. let 20. století zůstává, díky své obecnosti, stále aktuální. I proto, že termín „revoluční terorismus“ lze užít při popisu jakkoli motivované snahy o změnu politické či sociální situace v dané společnosti. Tehdy převažoval terorismus motivovaný politickými cíli, v dnešní době převažuje terorismus motivovaný náboženskými pohnutkami. Nárůst náboženského terorismu je rozveden dále v podkapitole zabývající se motivy a cíli terorismu (srovnej s Juergensmeyer, 2007: 23-24).

Odlišná je situace u terorismu na státní úrovni. Hranice mezi diktaturou a státním terorismem je obtížně rozpoznatelná. Norris, Kern a Just (2003: 12) definovali státní terorismus takto:

„Terorismus na státní úrovni je užíván jako taktika zastrašování populace, upevňování moci a likvidace politických protivníků.“

Jako klasický příklad státního terorismu je uváděno výše i dále zmiňované období „jakobínského teroru“ (srovnej s Parry, 1979: 552).

I u třetího podtypu je aktérem státní aparát, nicméně v tomto případě nepáchá terorismus na občanech vlastního státu, ale podporuje teroristická uskupení na území států jiných:

„Státem sponzorovaný terorismus je definován jako aktivní zapojení cizí vlády ve výcviku, vyzbrojování a poskytování logistické a informační podpory, stejně tak jako poskytování úkrytu jinak autonomním teroristickým skupinám pro podporu útoků proti svým protivníkům“ (Löckinger, 2005: 223).

2.2.2 Metody

Akt terorismu je primárně zaměřen proti civilnímu obyvatelstvu – čímž se liší od výše zmiňovaných válečných konfliktů a zločinů proti lidskosti. Výběr cíle může být zcela nahodilý nebo vedený na specifickou skupinu obyvatel (například útoky na Izraelce obývající Západní břeh nebo katolíky spolupracující s britskou vládou v Severním Irsku). Nahodilost a nevybíravý dopad aktů terorismu šíří v populaci úzkost, a to i v populaci, na kterou samotné

činy nedopadly. Totéž mohou působit i ozbrojené konflikty, nicméně v případě terorismu je veřejnost primárním cílem. (Norris, Kern, Just, 2003: 7).

Techniky a metody užívané k páčání teroristických aktů jsou voleny na základě záměrů a s ohledem na cílovou skupinu, jak je popsáno v předcházejících a následujících podkapitolách.

Jde o působení nebo zastrašování násilnými činy jako jsou sabotáže, pouliční násilí, únosy, vraždy, zhářství, hromadné otravy, mučení, znásilnění, bombové útoky a ilegální věznění za účelem zmiňovaného šíření strachu. Jsou *systematické* – lze v nich nalézt jistý vzorec chování a nejde zpravidla o ojedinělé akce. Jsou tedy kvalitativně odlišné od mírových forem přímého protestu nebo pasivních technik, jako jsou třeba demonstrace, blokády, stávky nebo sebeupalování (Barnes – Kaase, 1979 podle Norris, Kern, Just: 2003: 6). Löckinger (2005: 109) typologizuje terorismus podle užitých metod na „sebevražedný terorismus“, terorismus páchaný zbraněmi hromadného ničení (chemické, biologické, nukleární) a „kyberterorismus“.

„Sebevražedný terorismus“ je specifickým druhem terorismu. Jak napovídá název, útočník při něm obětuje svůj život (či se o to pokusí). Šedivý (2003: 6) popisuje taktické výhody tohoto jednání: jednodušší organizace a nižší náklady, nižší možnost dopadení útočníka a větší bezpečí pro skupinu, ze které pochází, vyšší účinnost a přesnost útoku, psychologický dopad atentátu na obě strany (mystická iracionalita sebeoběti a mobilizace dalších mučedníků).

„Kyberterorismus“ („cyberterrorism“) v sobě spojuje „kyberprostor“ („cyberspace“) a terorismus („terrorism“). Zahrnuje politicky motivované hackerské operace, vedené s cílem ublížit lidem či způsobit ekonomickou škodu. Příkladem takovéto akce může být teroristický útok na kontrolu letového provozu, který vyústí v leteckou nehodu.⁸

---

⁸ Denning, Dorothy (nedatováno): *Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*, Georgetown University. Dostupné na <http://www.iwar.org.uk/cyberterror/resources/denning.htm> (21. 4. 2012).

2.2.3 Motivy a cíle

„Záměrem terorismu je nejčastěji dosáhnout určitých politických cílů. Mezi dlouhodobé cíle běžně patří upozorňování na problémy, zveřejňování požadavků a tlak na odpovědné orgány za účelem jejich splnění, podkopávání autority oponentů a získávání podpory stran veřejnosti a potenciálních partnerů - to vše však směřuje k získávání politické moci, statutu a legitimacy (Schaffert, 1992: 25).“

Kromě politicky motivovaného terorismu jsou dle Löckingera (2005: 29) dalšími možnými motivy páchaní teroristických činů aktivity organizovaného zločinu (narkoterorismus) a náboženské cíle (náboženský terorismus).

Za náboženský terorismus lze považovat „násilné akce páchané skupinami, které jsou součástí náboženských organizací nebo sekt, z důvodu závazku šíření božího poselství“ (Schbley, 2000: 18).

Klíčovou charakteristikou náboženského terorismu je právě v názvu zmiňované náboženství, kterým jsou tyto akty veřejného násilí ospravedlňovány. Náboženství poskytuje lidem, kterých se těchto činů dopouští, nejen ideologii, ale zároveň i motivaci a organizační strukturu. Samotná víra může být prvotní motivací či pouze jedním z faktorů. Juergensmeyer (2007: 23-24) uvádí, že náboženský terorismus je v současnosti nejčastější motivací páchaní teroristických činů. Dokládá to (mimo jiné) seznamem teroristických skupin vydávaným ministerstvem zahraničí USA – v roce 1980 bylo na seznamu jen jediné čistě náboženské uskupení, o dvacet let později jich už byla více než polovina.

Narkoterorismem je nazýváno zapojení teroristických organizací v obchodu s drogami. Popisovány jsou tři základní varianty. Když pachatelé užívají obchod s drogami pro podporu jejich politických záměrů, když státy podporují obchody s drogami za účelem zvýšení vlivu nebo vytvoření nestability nebo když drogoví dealeri využívají teroristické praktiky ke zvýšení svých zisků (Löckinger, 2005: 175).

2.2.4 Rozsah působnosti

Pro vymezení geografické působnosti používá Löckinger prosté dělení na „domácí“ a „mezinárodní“.

Za domácí terorismus lze považovat ty činy, při kterých pachatelé a jejich cíle pochází ze stejného státu a tyto činy jsou páchany také na území onoho státu. Aby terorismus byl považován za mezinárodní, musí zahrnout mezinárodně působící aktéry, být namířen proti mezinárodně chráněným cílům nebo narušit mezinárodně platná pravidla (Tiefenbrun, 2003: 393).

Náhledů na problematiku označení terorismu páchaného napříč státy a toho co je „transnacionální“ („transnational“) a „mezinárodní“ („international“) terorismus je mnoho. V minulosti byl častěji užíván termín „transnacionální“, nicméně od sedmdesátých let se v typologiích objevuje častěji výraz „mezinárodní“. Schmid říká, že tato proměna souvisela s tendencemi spojovat „mezinárodní terorismus“ s „mezinárodním komunismem (international communism)“ (Schmid, 2011: 184). Někteří jiní autoři, například Fernando Reinares (2005: 5), tvrdí, že „ne všechen transnacionální terorismus je mezinárodní, ale jakýkoliv mezinárodní terorismus je, z definice, transnacionální“, čímž uvádí tyto dva termíny ve zcela odlišném vztahu.

I přes značnou šíři, zachycenou a komentovanou v předchozích podkapitolách, pomíjí Löckingerova typologie některé specifické fenomény, například „patologický terorismus“ (srovnej s Schultz: 1979), koncepci „nového terorismu“ (srovnej se Spencer, 2006) nebo diskutované propojení terorismu a organizovaného zločinu (srovnej s Tiefenbrun, 2003).

3. VZTAH MASOVÝCH MÉDIÍ A TERORISMU

„Terorista ‘ pro jednoho je ,bojovníkem za svobodu‘ pro druhého.“⁹

Rozboru souběžného vývoje terorismu a médií musí nutně předcházet hlubší rozbor samotného vztahu médií a terorismu. Otázku vzájemného vztahu médií a terorismu a jeho povahu shrnuje Lockyer (2003: 1):

„Většina studií zabývajících se vztahem mezi terorismem a médii se soustředila na odpověď médií na teroristické incidenty. Vztah mezi terorismem a masovými médii je v těchto studiích obecně vnímán jako symbiotický v tom smyslu, že teroristické organizace využívají média jako prostředníka pro sdělení svého politického poselství cílové populaci a zásobují tím média množství ‘vzrušujících zpráv.’“

Přístupů k vymezení vzájemných vztahů terorismu a médií lze nalézt v relevantní literatuře mnoho, jeden z významných pokusů o shrnutí předchozí výzkumů do jediného širšího rámce provedla Brigitte L. Nacos, jejíž dělení je v této práci užito. Dle Nacos (2007: 20) mají teroristé v souvislosti s médii čtyři základní cíle: získat pozornost publika (což je předpoklad pro šíření strachu v cílové populaci) a sdělování motivů (chtějí, aby lidé přemýšleli proč páchají akty terorismu), získání respektu a sympatií (stran těch, v jejichž jménu své útoky páchají) a legitimizace (snaha o získání částečné legitimacy a mediální pozornosti rovnocenné legitimním politickým aktérům).

3.1 Agenda-setting, priming and framing

Před započítím rozboru vzájemného vztahu médií a terorismu je nutné osvětlit úzce související následující trojici mediálních teorií: „agenda-setting“, „framing“ a „priming“.

Agenda-setting je teorie, která předpokládá, že existuje silná korelace mezi důrazem, který média kladou na určitá témata a důležitostí, kterou těmto tématům přikládá publikum.

---

⁹ „One man’s terrorist is another man’s freedom fighter.“ Citát přisuzovaný americkému prezidentu Ronaldu Reaganovi (Schmid, 2011: 40).

Zmiňovaný „důraz“ může mít různé podoby – od umístění jednotlivých zpráv po šířku pokrytí daného problému. Za specifické rozšíření „agenda-settingu“ je považován „priming“. „Primingem“ se nazývá situace, když média prostřednictvím svého zpravodajství nastavují publiku kritéria pro hodnocení jejich vůdců a vlád. A proč je „priming“ tak úzce spojován s „agenda-settingem“? Jedním z důvodů je, že obě tyto teorie jsou založeny na paměťových modelech zpracovávání informací. Tyto modely vychází z předpokladu, že si lidé formují názory na základě nejlépe dostupných informací v okamžiku rozhodování. Kromě toho také mnoho analytiků dochází k závěru, že „priming“ je dočasným rozšířením „agenda-settingu“ (Hastie a Park, 1986; Iyengar a Kinder, 1987 podle Scheufele a Tewksbury, 2007: 11).

Mediální teorie „framingu“ v kontextu terorismu vychází z předpokladu, že akty terorismu jsou v médiích analyzovány pomocí specifických „frames“ (rámců), které je pomáhají zjednodušit, prioritizovat a strukturovat v kontinuálním mediálním toku událostí. Ony „rámce“ jsou v kontextu této teorie interpretativními strukturami, které novináři užívají pro ukotvení jednotlivých událostí do širšího kontextu. Cílem „framingu“ je upřednostnit určitá fakta, obrazy nebo události před jinými, čímž je ovšem upřednostněna jedna specifická interpretace událostí. Zatímco konvenční „frames“ zohledňují běžné normy a hodnoty sdílené ve většinové populaci, menšinová hnutí se snaží do mainstreamových médií „protlačit“ vlastní interpretaci událostí (Norris; Kern; Just, 2003: 11).

Zatímco „agenda-setting“ a „priming“ jsou řazeny mezi teoretické modely založené na dostupnosti informací publiku, „framing“ předpokládá, že samotné zpracování tématu ovlivňuje, jak je dané téma vnímáno publikem. To ovšem neznamená, že se každý novinář pokouší překloutit události nebo zmást své publikum. Užití „framingu“ je nutné pro redukování problematiky témat tak, aby se vůbec dala prezentovat ve vymezeném mediálním prostoru a čase. „Frames“ se tak stávají nástrojem při prezentování komplexních problematik laickému publiku, protože je vztahují k existujícím kognitivním schémátům (Goffman, 1974 podle Scheufele a Tewksbury, 2007: 11-12).

Triviálním příkladem „framingu“ je třeba samotné označování protagonistů událostí za „teroristy“. Jak uvádí Crelinsten (1998: 389–413), lze je považovat za „teroristy“ stejně jako za „hnutí za svobodu“, „radikální aktivisty“, „ozbrojenou gerilu“ nebo „extrémní disidenty“.

Stejná situace je v případě pojmenovávání státních celků: „represivní systém“, „autoritářský režim“ nebo „diktaturu“ je možné vnímat jako „státní terorismus“.

Právě označením za „teroristy“ zasazuje novinář (případně jeho zdroj, který novinář nekriticky cituje) aktéry zpráv do určitého kontextu a tím zásadním způsobem ovlivňuje názor publika na danou problematiku.

Pokud uijeme květnatějšího označení terorismu jako „divadla teroru“, můžeme roli novinářů přirovnat k divadelním kritikům. Dobrý divadelní kritik nejenom informuje o shlédnuté hře, ale také interpretuje její poselství.¹⁰

„Framing“ tedy popisuje, jakým způsobem jsou jednotlivé zprávy upřednostňovány a zasazovány do kontextu při mediální prezentaci. „Agenda-setting“ a „priming“ analyzují, jakým způsobem ovlivňují charakteristiky mediální prezentace událostí veřejné mínění a politickou reprezentaci.

3.2 Získávání pozornosti a sdělování motivů

Motivy a cíli teroristických činů je, jak bylo rozebráno v předcházející kapitole, získávání jistého politického vlivu – z toho vyplývá i nutnost zasáhnout co nejširší publikum. Jak popisuje Hoffman (2006: 174):

„Pouze šířením strachu a rozhořčení k co největšímu publiku získají teroristé maximální potenciální sílu, kterou potřebují ke způsobení podstatné politické změny.“

Juergensmeyer (2004: 161-162) považuje teroristické akty za svého druhu veřejné představení. Veřejné představení, které má za cíl ovlivnit široké publikum složené z různých typů diváků. Diváci (i ti, jimž byl terorismus zprostředkován médii) se stávají součástí páchaného násilí. Stejně tak jako u jiných forem veřejných představení, tak i u aktů terorismu existuje několik rovin a lze je interpretovat odlišně. Stejně tak může být odlišnost „míry

---

¹⁰ Cohen-Almagor, Raphael (2005): *Media Coverage of Acts of Terrorism: Troubling Episodes and Suggested Guidelines*, Canadian Journal of Communication, Vol 30, No 3, nestránkováno. Dostupné na <http://www.cjc-online.ca/index.php/journal/article/viewArticle/1579/1734> (21. 4. 2012).

symboliky“ činu - symbolická rovina a rovina strategická jsou dvě strany jedné osy (Juergensmeyer, 2004: 161-162).

Například (dále hlouběji analyzovaný) únos letu TWA 847 měl nepochybně svou symbolickou rovinu, nicméně hlavním cílem bylo dosáhnout propuštění šíitských vězňů z izraelských věznic – což dokládá i relativně hladké předání rukojmích po splnění požadavků. Jedinou obětí tak byl jeden z Američanů na palubě letu, který byl demonstrativně zastřelen, aby bezpečnostní složky umožnily teroristům opustit letiště. Ve srovnání s tím útoky na budovy WTC a Pentagonu 11. září 2001 byly bezpochyby činy spíše symbolickými, i když způsobily ránu americké ekonomice a smrt tisícům lidí.

Existují také druhy teroristických aktivit, jejichž záměrem není vůbec získání publicity. Například únosy podnikatelů a vraždy představitelů ozbrojených složek mohou mít i jiné motivy, jako jsou získávání finančních prostředků nebo omezení bojeschopnosti organizací, které zasahují proti pachatelům. Jako příklady činů, u kterých nebyla publicita hlavním cílem poslouží třeba únos a vražda italského premiéra Aldo Mora Rudými brigádami, vražda lorda Louise Mountbattena členy Irské republikánské armády nebo vražda rwandské premiérky Agathe Uwilingiyimana opozičními rebely. Záměrem těchto útoků bylo odstranění vlivných protivníků či dokonce destabilizace států. Mnoho forem státního terorismu taktéž vynechává budování mediálního obrazu - příkladem jsou “Escuadrones de la Muerte” fungující během občanské války v Salvadoru či obdobné jednotky generála Pinocheta v Chile, které pracovaly v tajnosti (Norris, Kern, Just, 2003: 9).

Na Juergensmeyerem zmiňované pomyslné ose tedy můžeme vymezit útoky 11. září 2001 jako *spíše* symbolické, zatímco vraždu lorda Mountbattena jako *spíše* strategickou, i když ani jeden z uváděných příkladů činů teroristických skupin neměl čistě strategické či čistě symbolické cíle. Teroristické činy lze tedy tímto způsobem klasifikovat, nikdy však, ze samotné definice terorismu (viz předchozí kapitolu), nepůjde o dělení černobílé. Strategické útoky sice mohou generovat zájem veřejnosti a médií, nicméně primárním prostředkem jsou pochopitelně činy převážně symbolické, jsou také za tímto účelem teroristy páčány a jejich cílem je doručit cílovému publiku určité poselství.

Když se pachatelům terorismu podaří zaujmout média a přitáhnout pozornost k dříve ignorovanému nebo dosud neobjevenému tématu, dále se snaží o to, aby veřejnost pochopila, či (v lepším případě) se rozhodla podpořit jejich „věc“ (Hoffman, 2006: 255).

Způsoby, jakými teroristické skupiny i jednotlivci sdělují své motivy lze v zásadě rozdělit do dvou skupin: jednak si mohou pohrůžkou násilí vynutit zveřejnění svých názorů širšímu publiku skrz masová média nebo se mohou přímé konfrontaci vyhnout a nechat média, aby o nich informovala sama.

Příkladem teroristy, který vynucoval specifický druh pozornosti médií je Theodore Kaczynski, známější pod přezdívkou „The Unabomber“. Ten od roku 1979 rozesílal po Spojených státech balíčky s výbušninami poštou, několik jich i sám nastražil. Jeho útokům podleli tři lidé, dalších dvacet čtyři bylo zraněno. V roce 1995 zaslal FBI obsáhlý text vyjadřující jeho představy o společnosti s požadavkem na publikování. *Washington Post* a *New York Times* nakonec text publikovaly s cílem pomoci v pátrání. Unabomberův manifest byl sice publikován, nicméně paradoxně přispěl k jeho dopadení (Unabomberův styl psaní byl rozpoznán jeho bratrem, který dodal FBI osobní dopisy a následně byl Kaczynski rychle dopaden).¹¹ Tak jako tak, jde o případ, kdy byla média okolnostmi donucena (z jedné strany osamělým teroristou, který chtěl šířit svoje myšlenky a z druhé strany FBI, která ho chtěla dopadnout) publikovat prohlášení teroristy.

Nicméně lze prohlásit, že po pohnutkách většiny teroristů média sama pátrají a tlumočí tak publiku. Jako příklad využijme opět již zmiňovaný únos letadla TWA 847 - novináři se považovali za vyjednavče a sami aktivně komunikovali s mluvčími únosců. Tento přístup obhájí citát korespondenta CBS Lesleyho Stahla: „My jsme nástrojem rukojmích... nutíme vládu, aby povýšila jejich život nad politiku“ (Diamond, 1985 podle Hoffman, 2006: 175).

Získat násilným útokem pozornost a následně sdělit své pohnutky či „vytáhnout na světlo“ svou kauzu – to je, jak vyplývá z předchozího textu, cílem většiny teroristických činů. Tyto činy můžeme hodnotit (mimo jiné) dle míry „symboliky“ a „strategie“ - na jedné straně jsou činy spíše symbolické, na druhé straně jsou činy spíše strategického charakteru. Stejně

¹¹ *FBI 100: The Unabomber*, dostupné na http://www.fbi.gov/news/stories/2008/april/unabomber_042408 (10. 4. 2012).

tak ne vždy může být pozornost médií dobrovolným „honem za senzací“, jsou i teroristické činy jejichž součástí může být snaha vnutit médiím vlastní interpretaci událostí.

3.3 Získávání respektu a sympatií, legitimizace

Publikum teroristických útoků nezahrnuje pouze oběti, ale i potenciální příznivce. Právě v jejich zájmu teroristé jednají. Pokud je organizace¹² schopna ukázat, že má dostatečný potenciál na ovlivnění současného politického stavu, může získat sympatie a respekt právě této části publika (Transnational Terrorism, Security and the Rule of Law, 2008: 10). Hoffman (2006: 255) tento proces shrnuje jediným souvětím:

„Teroristé se snaží vydělat na zájmu a uznání, které vyvolaly jejich násilné akce, tím, že usilují o uznání svých práv (např. přijetí ospravedlnění jejich věci) či uznání práv konkrétních organizací vystupujících jako mluvčí mandantů, které teroristé domněle či doopravdy zastupují.“

Masivní nárůst příznivců spojený s útokem není ničím neobvyklým – jako „zářný“ příklad posledních let lze uvést hojně (mimo jiné i v následující kapitole této práce) analyzované útoky 11. září 2001 na WTC a Pentagon.

Brigitte Nacos (2007: 22-23) uvádí, že touto demonstrací síly (tj. ukázkou schopnosti takto masivně zasáhnout Spojené státy na jejich vlastní půdě) získala Al-Káida množství potenciálních rekrutů mezi mladými muslimy (zejména v muslimských diasporách v západní Evropě), aniž by je musela jakkoli jinak verbovat.

Dalším a posledním krokem je legitimizace. Jak napovídá název – konečným cílem teroristických organizací je stát se legitimním aktérem a obhájcem své věci. Někdy to může znamenat vytvoření legální politické strany, tak jako se o to pokusilo šíitské hnutí Hizballáh mezi lety 2001-2004.

Vůdci Hizballáhu si uvědomovali, že nedostatek legitimacy je slabým článkem jejich strategie. Proto vypracovali plán, který měl za cíl etablovat Hizballáh jako legální libanskou

---

¹² Autoři materiálu vychází z předpokladu, že natolik komplexního agenda-settingu jsou schopny pouze teroristické organizace, nikoli osamělí jednotlivci (pozn. autora).

politickou stranu s „odbojovým křídlem“. Tato iniciativa, podpořená Íránem, Sýrií a schválená libanonskou vládou omezila nejefektivnější izraelskou a americkou zbraň – nálepku „teroristé“. Libanonští islámští duchovní umně skloubili jednak militantní postoje k Izraeli a zároveň vstřícné postoje vůči libanonské vládě a dalším libanonským organizacím. Cílem bylo ochránit strategii džihádu před tlakem, který vyvíjely Spojené státy od podzimu 2001. To vyústilo v upuštění od klasických teroristických taktik a přechod na nové metody gerilového boje, které měly zároveň zocelit jejich velitele v boji proti konvenční armádě (tak jako se to podařilo jiným skupinám v podobných asymetrických konfliktech). Jejich přesvědčení o nutnosti omezení útoků na nevinné civilisty se skutečně odrazilo při adaptování taktik gerilového boje (Pallmer Harik, 2004: 194-195).

Získávání respektu a sympatií a následné snahy o legitimizaci se vyskytují jako součást teroristických taktik. V prvním ilustrovaném příkladě bylo získání respektu a sympatií mezi určitou částí globálního publika jedním z efektů útoku Al-Káidy na Spojené státy americké. V druhém příkladě bylo díky pečlivě navrženému plánu šíitských vůdců Hizballáhu dosaženo vylepšení mediálního obrazu této organizace a podařilo se, alespoň částečně, pozměnit mediální obraz asymetrického konfliktu tak, aby to pomohlo ochránit zájmy organizace.

4. VÝVOJ TERORISMU V KONTEXTU „STARÝCH“ A „NOVÝCH“ MÉDIÍ

„Zabij jednoho, vyděsíš deset tisíc.“¹³

Jak bylo již zmíněno výše, terorismus není nijak novým fenoménem. Jeho počátky sahají až daleko před začátek našeho letopočtu. V následující kapitole je zpracován souběžný vývoj médií a terorismu.

Šedivý (2003: 4) rozčlenil terorismus do tří etap. První etapa, zahrnuje právě „prehistorické“ kořeny terorismu. Druhou etapou označuje anarchistické, nacionalistické a nihilistické násilí konce 19. století. Třetí etapa je etapa „studenoválečná“ - Šedivý ji dává do souvislosti s dekolonizací a národně-osvobozenecým bojem na Středním Východě, v Africe a Jižní Americe.

Tyto tři etapy jsou popsány v následujících třech podkapitolách – přesně tak, jak šly chronologicky za sebou. Poslední, čtvrtá, podkapitola se věnuje „novému terorismu“ - terorismu ve světě „nových médií“. Konceptů „nového terorismu“ a „nových médií“ bylo rozpracováno vskutku mnoho (srovnej se Spencer, 2006 nebo Šedivý, 2003).

4.1 Prehistorická etapa

Jedním z nejstarších uváděných a doložených příkladů páchaní politického násilí je náboženská sekta zéloté¹⁴, která bojovala proti římské nadvládě v Palestině (Waldmann, 1998 podle Spencer, 2010: 9).

Taktika zélotů byla velmi efektivní. V době svátků se v Jeruzalémě shromažďovalo množství lidí. Z davu se náhle vynořil útočník, probodnul svůj cíl (kterými byli zpravidla

---

¹³ Citát čínského mudrce Sun-c', jedna z nejstarších citovaných definic terorismu, zdroj: Wilkinson, Paul (nedatováno): *Terrorism: Implications for World Peace*. Dostupné na <http://www.inglewhite.net/pfp/wilkinson.htm> (21. 4. 2012).

¹⁴ Římany byli nazýváni „Sicarii“ - odvozeno od zbraně, zahnuté dýky *sicae*, kterou užívali k vraždění svých protivníků (Weinberg – Eubank: 2006, str. 22)

židovští vůdci nebo příslušníci římské armády) a v nastalém zmatku opět zmizel. Zpráva o činu se rychle rozšířila po celém okolí. Vyjímkou nebyly ani žhářské útoky nebo ničení vodních zdrojů. Ze strany římské armády zpravidla následovala série represivních opatření vůči Židům, což vyhrotilo situaci a upozadilo názory na smírné řešení konfliktu. Dle římského historika Josepha vedly právě tyto činy k „židovské válce“ mezi lety 66-73 n. l., která pro Židy dopadla velmi neslavně. Jde o první dosud doložený příklad užití teroristických taktik k dosažení cílů minoritní skupiny. Cílem útoků nebylo nějak zásadně zasáhnout nepřítele (zéloté koneckonců také často útočili na židovské cíle), ale vyslat jasné sdělení Židům, kteří se pokoušeli o mírovou spolupráci. Činy měly také vyvolat nepřiměřenou reakci římské armády vůči všem Židům – což pomáhalo rozšířit řady protiřímské opozice. Dalším cílem útoků byla také snaha ukázat Bohu své odhodlání a přivolat tak božský zásah proti okupantům. Zhruba od jedenáctého století se křesťanští bojovníci na křížových výpravách setkávali s pověstmi o činech islámské sekty asasínů¹⁵, operující v oblasti dnešního Íránu a Sýrie. Tato sekta byla součástí ší'itské větve islámu, která považovala sunnitskou interpretaci vizí proroka Mohammeda za pomýlenou. Dle jejich představ bylo nutné muslimskou komunitu očistit. Kvůli jejich nízkému počtu vlastních mužů si asasínové nemohli dovolit přímý útok proti svým nepřátelům. Díky tomu nasadili tzv. fidā'ī¹⁶, taktiku sebevraždných osamělých bojovníků, kteří byli připraveni v boji za svou myšlenku padnout. Infiltrovali se do domů vlivných sunnitských vůdců a vraždili je. Zcela ojedinělým jevem však bylo jejich jednání po činu. Místo toho, aby uprchli, vyčkali na místě a přijali smrt z rukou nepřátel. Toto jednání bylo jejich obětí – vražda nepřítele byla sakrálním aktem (Weinberg a Eubank, 2006: 22-24).

Právě tato taktika měla výborný potenciál pro šíření strachu mezi cílovou sunnitskou populací. Bojovníci, kteří byli natolik odevzdáni své víře, že dlouhou dobu vyčkávali v utajení

---

¹⁵ Též „hašašín“ či „hassassin“. Rozšířeným názorem (přejímá ho i Šedivý: 2003, str. 4 nebo Foltina – Řehák: 2006, str. 48) je, že pojmenování „asasín“, vychází z křížáky zkomoleného „hashsháshín“ („závislý na hašiši“, „užívající hašiš“) a že právě užívání hašiše jim pomáhalo páchat činy s nevidaným odhodláním. Někteří autoři (McCarthy: 1973, str. 2) to odmítají – podle nich původní název „hassassin“, vychází z arabského kořene „hassa“ („vraždit“ či „masakrovat“). Jejich náboženské přesvědčení a představa vlivu dlouhodobého užívání hašiše na jejich bojové schopnosti tuto teorii podporuje.

¹⁶ V angličtině se užívá výraz „fedayeen“.

na svou příležitost, pak udeřili a následně se ještě dobrovolně nechali popraviti, byli takto schopni propagovat svou věc mnohem efektivněji, než tehdy běžnými metodami.

Podobným způsobem vzdorovala menší teroristická skupina v šestnáctém století v Albánii a dalších oblastech Osmanské říši. Termín „teror“ byl poprvé užít v okolo roku 1794 a jeho nasazení mělo chránit křehkou první francouzskou republiku (Spencer, 2010: 9).

Toto výše zmiňované období je známé jako „vláda strachu“ („régime de la terreur“) a bylo nejkrvavějším obdobím Francouzské revoluce (probíhala přibližně mezi lety 1789-1799). Jakobíni vedení Maxmiliem Robespierrem v čele Výboru pro veřejné blaho označili po vítězství v roce 1793 více než 400 tisíc obyvatel Francie (asi 2% tehdejší populace) jako podezřelé ze zrady a zhruba desetinu z nich popravili. V posledních fázích teroru samotný Výbor začal ztrácet vnitřní integritu a členové se obraceli proti sobě. Robespierre a jeho nejbližší spolupracovníci byli v červenci 1794 svrženi a popraveni. Neexistují pochybnosti, že tisíce lidí přišli o život za činy, které nespáchali. Ačkoliv teror trval méně než rok, poskytl předlohu budoucí napodobovatelům. Původně byli cílem teroru členové francouzské aristokracie, u kterých se dalo předpokládat, že by mohli revoluci odporovat. Nicméně v důsledku tvořili aristokraté jen velmi malou část popravených – lidé byli popravováni bez ohledu na sociální postavení, pohlaví nebo věk. Nikdo nebyl před terorem v bezpečí, všichni žili ve strachu (Parry, 1979: 552).

Tyto tři vybrané náhledy na kořenům terorismu ukazují, že teroristické taktiky tady byly již tisíce let před samotným vymezením terorismu jako specifické definované formy boje za politické či náboženské cíle. Zéloté útočili veřejně a vysílali jasné poselství cílovému publiku – poselství násilí, které mělo vyvolat konflikty mezi okupační římskou armádou a umírněným obyvatelstvem. Sekta asasínů, jejíž členové se veřejně přihlašovali ke svým činům po jejich spáchání. Tajuplnost, fanatické odhodlání a především riziko, že mohou být kýmkoliv a v nestřeženém okamžiku zavraždit vysoce postavené členy společnosti, dělala potenciální cíle a šířila jejich legendární status v běžné populaci. Jakobíni a jejich taktika hromadných veřejných poprav lidí odsouzených za zradu republiky měla za cíl paralyzovat opoziční hnutí děsem a je tak velmi ilustrativní ukázkou státního terorismu.

4.2 Druhá etapa a tisk jako první opravdu masové médium

V předchozí kapitole byly popsány příklady taktik z „prehistorické“ éry terorismu. Některé z těchto metody byly více efektivní, některé méně, nicméně všechny měly jedno společné - zásadně omezený rozsah působnosti. Ve všech případech fungovaly jisté komunikační kanály, nicméně přenos informací nebyl tak efektivní jako po příchodu médií masových.

V britském mediálním prostoru druhé poloviny osmnáctého století a první poloviny devatenáctého století začal být tisk, primární masové médium, více nezávislý. Jako jeden z těchto důvodů uvádí Curran a Seaton (2010: 7) větší komercializaci tisku skrz reklamu. Tento příjem omezil závislost na politických příspěvcích, umožnil odmítání skrytých vládních grantů. Zvýšené platy a jistota zaměstnání snížila potenciál úplatnosti novinářů a příliv dodatečných prostředků omezil závislost na vládních informačních zdrojích a vytvořil prostor pro získávání informací i jinými cestami. Tuto proměnu symbolizuje prohlášení *The Times* z roku 1834, že již nebudou přijímat brzké informace z oficiálních zdrojů, neboť je to v rozporu s „ctí a nezávislostí jejich novin“ a jejich informace jsou stejně „dřívější a přesnější“. Přesto nelze tvrdit, že by se tisk stal absolutně nezávislým – rozvoj moderních politických stran v šedesátých letech devatenáctého století přitáhl tisk k interpretaci stranických politik. Mnoho celostátních tiskovin bylo dotováno stranickými financemi až do dvacátého století. To popírá tolik oblíbené tvrzení o nezávislé mediální kontrole parlamentu a exekutivy – noviny byly ještě dlouho závislé na politických stranách. Jedinými médii nezávislými na vládě či stranách byli radikální tiskoviny – u kterých ani reklamní příjmy nebyly významné a dokázaly tak, že noviny dokáží existovat i z jiných finančních zdrojů, než je podpora vládní, opoziční či reklamní (Curran a Seaton, 2010: 7-8).

V Severní Americe lze vysledovat počátky tisku až do koloniálních dob. Vůbec prvními novinami byly *Boston News Letter*, jejichž vznik pochopitelně nebyl nahodilý – přispěla k tomu relativně vysoká gramotnost a touha po vlastní vládě v kolonii Massachusetts, postupně vznikaly noviny i v dalších koloniích. Právě revoluční tendence poháněly americká média kupředu – dalším důležitým milníkem je patriotický *Journal of Occurrences*, který vydával jeden z Otců zakladatelů, Samuel Adams. *Journal* byl soupisem komentovaných

kontroverzních událostí s cílem podněcovat v obyvatelstvu protibritské nálady. Byl to právě Adams, který lpěl na zařazení svobody tisku do prvního dodatku nově vznikající americké ústavy. Skutečný rozvoj tisku nastal až s plným rozpuštěm průmyslové revoluce v první polovině devatenáctého století. 3. září 1833 vyšlo první vydání *New York Sun* a jeho úspěch umožnil vznik dalších a odstartoval tak revoluci v žurnalistice samé. Pro toto období se vžil pojem „penny press“ - noviny přestaly být objektem, který si člověk půjčil, ale produktem, který si koupil (Fellow, 2010: 13-14 a 84-85).

Další krok ve vývoji hromadného tisku v 19. století zahájil vynález a rozvoj rotačního tisku. Díky tomu vycházely noviny pravidelněji (což umožňovala vyšší rychlost tisku) a byly dostupnější (hromadný tisk snížil cenu jednoho výtisku). Na konci století už byla první fáze komunikační revoluce dokončena, objevil se automatický bubnový tisk poháněný elektrickou energií, zakřivený stereotyp¹⁷ a s ním možnost tisknout na obě strany, což produkci dále zrychlilo, zlevnilo a v důsledku zpřístupnilo tištěné noviny širšímu publiku (Hoffman, 2006: 178).

Média začala být skutečně *masová*. Kromě výše uvedeného technologického pokroku byla nezanedbatelnou příčinou vzrůstající gramotnost populace – v polovině devatenáctého století již polovina Američanů měla alespoň základní vzdělání¹⁸. Schudson o levném tisku mluví také jako o produktu jacksonovského individualismu – jak v byznysu, tak v politice. Právě „penny press“ přispěl k rozvoji volného trhu tím, že umožnil rozšíření reklamy (Schudson: 1987 podle Fellow, 2010: 84).

Povaha „penny press“ byla velmi specifická a zásadně se odlišovala od svých předchůdců i následovníků. Mezi nakladateli „penny press“ vynikala čtveřice největších: Benjamin Day (*New York Sun*), J. G. Bennet (*New York Herald*), Horace Greeley (*New York Tribune*) a Henry Raymond (*New York Times*). Tyto nakladatele (a zároveň redaktory) Fellow

---

¹⁷ V anglickém originále „curved stereotype“, je zakřivený trvalý odlitek tiskové desky (překlad definice z Oxford Dictionaries, dostupné na <http://oxforddictionaries.com/definition/stereotype?q=stereotype>, 27. 3. 2012).

¹⁸ Zhruba stejně byli zastoupeni muži i ženy, situace ale byla zcela jiná mezi bílými a černými – mezi černými dosáhlo na základní vzdělání jen okolo 10% (data z National Assessment of Adult Literacy, dostupné na http://nces.ed.gov/naal/lit_history.asp, 28. 3. 2012).

označuje za excentrické osobnosti – netrpělivé, egocentrické a bojovné. Jejich společným znakem byla jistá míra cynismu a oddanost tvorbě novin (někteří navíc měli jisté politické ambice). Z hlediska dnešních novinářských standardů by jejich produkty neobstály – pravda a zodpovědnost nebyly vždy jejich prioritou – ve srovnání s jejich předchůdci se však leccos změnilo. Začaly se ustavovat jisté nepsané základy etických norem. Nakladatelé nebyli politicky nezávislí, ale pracovali sami pro sebe – nikoliv pro politické strany (Fellow, 2010: 83-84).

Šedivý (2003: 4) tuto dobu označuje za druhou etapu terorismu – anarchistické, nacionalistické či nihilistické násilí, které bujelo na konci 19. století. Již zmiňovaný „ruský“ terorismus nazývá také „individuálním“ – malé skupiny či jednotlivci chtěli změnit politický systém. Vyjmenovává také seznam vybraných významných obětí těchto činů - ruský car, francouzský prezident, španělský premiér, rakouská císařovna, italský král a americký prezident.

„Pachatelé tohoto násilí, běžně hromadně nazýváni 'anarchisty', otevřeně využívali individuální vraždy, stejně jako bombové atentáty na vojenské jednotky, policisty a soukromé bezpečnostní síly v průmyslu jako metody, jak k upoutání pozornosti, tak k boji proti zvyšujícím se rozdílům v bohatství a způsobu života mezi ekonomickými třídami, které vznikly v důsledku průmyslové revoluce. Konečným cílem anarchistů bylo vyvolat všeobecné mezinárodní povstání dělníků a zničit vládní útlak zrušením samotných vlád. Anarchisté šířili strach nejen mezi bohatými lidmi v Evropě a Americe, ale rovněž mezi průměrnými občany, kteří bývali náhodnými oběťmi ve vášnivé a dlouholeté bitvě, probíhající po celém západním světě“ (Foltin a Řehák: 2006, str. 49).

Dobrým příkladem je zmiňované carské Rusko té doby - ruští konstitucionalisté z hnutí Narodnaya Volya i jejich anarchističtí současníci se řídili zásadou „propaganda činem“ a sdělovali svá revoluční sdělení širšímu publiku právě skrz tisk (Hoffman, 2006: 178).

Překotný technologický rozvoj umožnil navazování vztahů mezi médii a teroristickými hnutími. Právě tisk byl prvním masovým médiem, které se dokázalo, jak vyplývá z výše

uvedeného, alespoň částečně vymanit z politického vlivu. Teroristé rychle přišli na to, jak využít médií k umocnění účinku svých činů.

4.3 Třetí etapa a televizní terorismus

Příchod televizního vysílání na konci čtyřicátých let dvacátého století a s novou technologií se objevily i nové fenomény.

Další éra vzájemného vztahu médií a terorismu však přišla až s druhou polovinou šedesátých let. Toto období označuje Hoffman (2006: 178) jako období zrodu mezinárodního terorismu – naráží na únos letu El Al 426 Lidovou frontou pro osvobození Palestiny v roce 1968¹⁹. Ve stejné dekádě byly v USA uvedeny první televizní satelity. Díky tomu bylo možné odesílat z lokálních televizních studií reportáže do ústředí společnosti mnohem rychleji k jejich zpracování a odvysílání. Dle něj není náhodou, že následujících třicet let byly USA nejčastějším cílem útoků teroristů. Teroristé po celém světě věděli, že právě díky obrovské americké zpravodajské televizní síti se zprávy o jejich činech rozšíří nejefektivněji.

„Konec 60. a počátek 70. let byl ve znamení vražd policistů nebo soudců zabývajících se vyšetřováním terorismu a v menšině byly zaznamenány první atentáty v obchodních domech. Později se mezi cíle teroristů dostali i politici a zahraniční diplomaté. V polovině sedmdesátých let se útočníci přeorientovali na velké průmyslové firmy a jejich představitele a koncem sedmdesátých let se hlavním terčem teroristů stala dopravní letadla, vlaky, letiště a nádraží. K atentátům se téměř vždy přihlásila některá z mezinárodních teroristických organizací“ (Foltin a Řehák, 2006: 52).

Rozvoj televizního zpravodajství a jeho postupně získaná pozice „nejvíce důvěryhodného zdroje informací“ (Janowitz, 1981 podle Della Carpini a Williams, 1987: 45) s sebou přinesla množství otázek, mimo jiné týkající se charakteru televizního zpravodajství a jeho dopadu na názory jednotlivce a následně celé společnosti. Zajímavým

---

¹⁹Jiní autoři uvádí až začátek let sedmdesátých a za zlomovou událost považují únosy tří letadel do Dawson's Field v roce 1970 (srovnej s Bouška – Heidlmeier – Naxera: 2009, str. 145-146).

pozorovaným jevem byl úhel pohledu obrazového zpravodajství – na události týkající se mezinárodního terorismu bylo na všech zpravodajských sítích nahlíženo stejně či velmi podobně. V roce 1987 Della Carpiniho a Williamse (1987: 60) pozorovali výrazné profilování televizního zpravodajství směrem ke konformitě. Dalším trendem v televizním zpravodajství byla značná selektivnost – zpravodajské sítě rozhodně nepokrývaly teroristické činy rovnoměrně. To se týkalo i útoků spáchaných proti občanům USA – mezi jednotlivými případy byly výrazné rozdíly a televizní zpravodajství mělo tendenci rychle opouštět a vracet se k původnímu schématu.

Příkladem mimořádně pokrytého teroristického aktu je únos letu TWA 847. Ten byl unesen Hizballáhem na cestě z Říma do Káhiry 14. června 1985 se 145 pasažéry a osmi členy posádky na palubě. Únosci požadovali propuštění Šíitů vězněných v Izraeli. Letadlo bylo navigováno do libanonského Bejrútu, následně do Alžíru a pak zpět do Bejrútu. Na jednotlivých zastávkách byly propouštěny ženy, děti a všichni ostatní, kteří nebyli občany USA. Občané USA byli na poslední zastávce znovu v Bejrútu z letadla vyloženi, rozptýleni po celém městě a drženi v úkrytech až do konce sedmnáctidenního únosu (Eschmann, 2004: 38-14).

Podle Hoffmana (2006: 174-175) se během zadržování rukojmích se na třech největších amerických televizních sítích (*ABC*, *NBC* a *CBS*) objevilo téměř 500 zpráv (průměrně 28,8 denně). Během těch sedmnácti dní měly v Bejrútu televize celkem 85 lidí a pravidelné programy byly speciálními zprávami přerušeny nejméně šestkrát. Nicméně jak dny ubíhaly a vyjednávání postupovala velmi pomalu – televizní týmy potřebovaly obhájit své náklady a bylo potřeba něco „prodat“, když už se nic „pořádného“ nedělo. A tak se využily dojemné, lidské příběhy unesených a jejich rodin – v celkovém souhrnu to byla asi třetina všech informací, méně než se polovina se jich skutečně týkala samotného únosu a vyjednávání. Za zdaleka nejděsivější považuje Hoffman reakci Reaganovy administrativy, která *de facto* potvrdila funkčnost taktiky teroristů. Podlehla intenzivnímu domácímu tlaku a přesvědčila Izrael, aby propustil požadovaných 756 vězněných Šíitů, načež bylo propuštěno 39 zbývajících amerických rukojmích. Televizní sítě nevyjádřily téměř žádné obavy z přesunu od pouhé distribuce zpráv k aktivnímu spoluvytváření agendy.

Televizní pokrytí teroristických činů tedy bylo - co se týče úhlů pohledu - jednotvárné a značně nevyrovnané – frekvence informací neodpovídala reálnému počtu a závažnosti činů. Pro televizní diváky bylo mimořádně obtížné vytvořit si ucelený obrázek o povaze a frekvenci prezentovaných teroristických činů ve světě. Navíc se ukázalo, že v případě velkého mediálního zájmu média zasáhnou masivně a mohou zásadním způsobem ovlivnit následné politické akce.

4.4 „Nová média“: Teroristé médií samými

Rozdělení médií na „stará“ a „nová“ je stejně nejasné jako definice terorismu. Co tedy jsou „nová média“? Poněkud technicistní Klopfensteinova definice vymezuje „nová média“ jako „elektronické technologie, které umožňují vytvořit, uchovat a šířit digitální záznamy způsobem point-to-point (např. email) i point-to-multipoint (např. webové stránky)“ (Klopfenstein, 2006 podle Bouška, Haidlmaier a Naxera, 2009: 147). V této práci je však zapotřebí vnímat širší společenský kontext. Jednou z teroristických praktik souvisejích s novými médii je i kyberterorismus, kdy internet není nástrojem pro šíření informací, ale metodou páčání terorismu²⁰.

Lister, Dovey, Giddings, Grant a Kelly (2010: 10-11) se pokouší pojmout „nová média“ jako důsledek širších ekonomických, sociálních a kulturních změn, z nichž obecně definují tyto čtyři:

- *Proměnu od modernity k postmodernitě: kritizovaný, ale široce užívaný pokus charakterizovat hlubší změny struktur společností a ekonomik od 60. let dvacátého století, společně se souvisejícími kulturními změnami. Vzhledem k jejich povaze jsou „nová média“ obvykle vnímána jako klíčová pro tyto změny (...).*
- *Zintenzivňující se proces globalizace: rozpouštění národních států a hranic v oblasti obchodu, korporátní organizace, zvyků a kultur, identit a přesvědčení, ve kterých je viděn vliv nových médií (...).*

---

²⁰ Viz podkapitola 2.2.2 této práce.

- *Nahrazení průmyslového věku věkem „post-industriálním“ v západním světě: změny v typech zaměstnání, schopnostech, investicích a zisku, odklon od produkce zboží a příklon ke službám a informačním odvětvím, jehož jsou „nová média“ symbolem (...).*
- *Decentralizace zavadených geopolitických pořádků: oslabování mechanismů síly a kontroly ze západních koloniálních center pomocí rozptýlených sítí nových komunikačních médií ignorujících hranice (...).*

Toto širší vymezení poskytuje dostatek prostoru pro širší vymezení nových médií a taktéž umožňuje hlubší rozbor terorismu jako fenoménu v rámci nových médií. A v čem je tedy svět nových médií odlišný od těch starých? Jak je vysvětleno v předchozích podkapitolách, teroristé vždy využívali médií k šíření svého násilného poselství. Ozvěny jejich činů tak dolétly i k uším těch, ke kterým by se jinak nedostaly. Vždy tam byl ale klíčový prvek – média. Přesněji řečeno, byla to média jejich nepřátel (jako v uváděném případě carského Ruska) nebo média pocházející z odlišné kultury a přiživující se na jejich činech (jako u televizních společností v případě únosu letu 847).

Perspektiva starých médií tedy měla své limity. Některé monstrózní teroristické akce dokázaly bezpochyby generovat množství mediální [a tedy veřejné] pozornosti, jejich pachatelé nebyli schopni kontrolovat ani typ, ani směřování mediálního pokrytí (Norris; Kern; Just, 2003: 9).

Hoffman uvádí, že v době před příchodem nových médií měli teroristé jen tři možnosti, jak šířit svá poselství: prostřednictvím masových médií, ilegálních rozhlasových stanic²¹ a ilegálních tištěných publikací - od plakátů a letáků²² až po knihy. Dvě z těchto

---

²¹ Jako příklad poslouží „Radio Venceremos“ - ilegální rozhlasová stanice vysílající v Salvadoru mezi lednem 1981 a únorem 1992. Vysílala španělsky a provozovalo ji jedno z levicových hnutí sdružených v rámci Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional, zdroj: Clandestineradio.com: El Salvador de Radio Venceremos, dostupné na <http://www.clandestineradio.com/intel/station.php?id=61&stn=561> (1. 4. 2012).

²² Kuriózním pokusem o šíření vlastních poselství je vůbec první zdokumentovaný únos soukromého letadla 21. 2. 1931. Poštovní Fokker F7 Pan American Airways byl unesen pěti levicovými peruánskými rebely, kteří z něj pak nad územím Peru rozhazovali letáky, zdroj: Aviation Security, dostupné na <http://www.centennialofflight.gov/>

možností, kde si teroristé mohli publikovat co chtěli (rozhlasové stanice a tištěné publikace), však měly své limity: jistý stupeň náročnosti jejich tvorby a geografická omezení týkající se jejich distribuce činila jejich masovou produkci takřka nereálnou (Hoffman, 2006: 200-201).

Právě to se zásadním způsobem změnilo s příchodem výše definovaných nových médií. S rozšířením internetu, který je často užívaným symbolem nových médií, ho začaly využívat i teroristické organizace. Weimann (2004: 3) zmiňuje jako hlavní důvody, proč se internet stal přitažlivým pro teroristické skupiny, tyto:

- *Jednoduchý přístup,*
- *žádné či téměř žádné regulace, cenzura či jiná forma vládní kontroly,*
- *potenciálně široké publikum a možnost šíření do celého světa,*
- *anonymita komunikace,*
- *rychlý přenos informací,*
- *nízké náklady na provoz,*
- *multimediální prostředí (možnost kombinace textu, grafiky, zvuku a videa a možnost poskytovat uživatelům ke stažení filmy, písně, knihy, plakáty atp.),*
- *možnost ovlivňování konvenčních masových médií, které stále více využívají internet jako zdroj pro své zprávy.*

A k čemu tedy teroristé webové stránky využívají? Dle Kaplana (2009: nestr.) je možností využití mnoho. Kromě šíření zpráv a prohlášení mezi svými nepřáteli i příznivci, mohou sloužit i jako virtuální výcviková střediska (poskytující návody na různá témata, například: jak si vyrobit výbušninu, jak odpálit raketu nebo jak se tajně dostat do Iráku) a jako nástroje pro virtuální rekrutování nových následovníků. Opravdovým průkopníkem v užívání internetu je Al-Káida.

---

essay/Government_Role/ security/POL18.htm (15. 4. 2012).

Al-Káida dokázala zorganizovat množství džihádistických internetových fór, kromě toho také její členové a příznivci hojně využívají služby jako je YouTube nebo Facebook. Ukazuje se, že pro ty, kteří se dokázali skrz internet kontaktovat s Al-Káidou nebo s Talibanem, je to velmi podobné, jako kdyby se setkali osobně. Globální síť je pro Al-Káidu rychle rostoucím zdrojem financí a rekrutů (Kohlmann, 2011: 3).

Nová média tedy skýtají velký potenciál pro využívání teroristickými organizacemi. Metody užití nových médií teroristy lze rozdělit do tří skupin: poskytování informací „starým médiím“, samostatná komunikace se sympatizanty a odpůrci a „vnitřní“ informační služba (sdílení užitečných informací mezi jednotlivými členy). Jednotlivé výhody, jak jsou popsány výše, zahrnují (mimo jiné) nízké náklady, široké potenciální publikum a rychlost komunikace. Možnosti internetu nevyužívá samozřejmě pouze uváděná Al-Káida, ale i další teroristické organizace. V souvislosti s masivním rozvojem internetu a sociálních sítí a zvyšující se dostupností internetu lze předpokládat, že využívání internetu teroristickými organizacemi bude nadále narůstat a stane se běžnou součástí teroristického agenda-settingu.

5. 11. ZÁŘÍ V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ

V předchozích kapitolách této práce byla zevrubně analyzována problematika definice terorismu, vztahy mezi médii a terorismem a jejich souběžný vývoj. V poslední kapitole této práce je rozebrán jeden z největších teroristických útoků poslední doby – útoky na World Trade Center a Pentagon 11. září 2001.

5.1 Události 11. září 2001

Události 11. září 2001 zásadním způsobem změnilы vnímání fenoménu „terorismus“. Členové teroristické skupiny Al-Káida²³ unesli čtveřici letadel amerických letadel startujících z letišť v Bostonu, Newarku, New Jersey a Washingtonu. Devatenáct únosců krátce po startu převzalo moc na všech letadly. První dvě letadla narazila do dvojice budov World Trade Center (WTC) v New Yorku, několik desítek minut po té se obě budovy zhroutily. Třetí unesené letadlo ve stejné době zasáhlo jihozápadní část Pentagonu poblíž Washingtonu D. C. Čtvrté letadlo svého cíle nedosáhlo – pasažéři letadla se vzepřeli únoscům a v nastalém střetu letadlo havarovalo na poli v Pensylvánii (Hoffman, 2006: 18).

Ačkoliv původní odhady hovořily o pěti až sedmi tisících obětí, finální číslo se nakonec ustálilo kolem tří tisíc – drtivá většina mrtvých samozřejmě pocházela z New Yorku, z místa, kde se zhroutila dvojice budov WTC. Oběťmi byli jednak obyvatelé a návštěvníci WTC a blízkého okolí, taktéž vojenský a civilní personál Pentagon. Byla to vůbec největší ztráta životů na americké půdě za celou historii Spojených států – zemřelo 2973 lidí, z toho 343 příslušníků Fire Department of the City of New York (FDNY), 37 příslušníků Port Authority of New York and New Jersey Police Department (PAPD) a 23 příslušníků New York City Police Department (NYPD).²⁴

Takto masivní útok nutně vyvolal masivní zájem médií a stejně tak i masivní odezvu vládnoucí Bushovy administrativy – prezidentem Bushem byla vyhlášena „válka proti terorismu“, úporná reakce na množství bezpečnostní hrozeb, kterým Spojené státy čelily.

---

²³ Anglická transkripce názvu je „al Qaeda“ či „al-Qa’ida“.

²⁴ *9/11 Comission Report*, dostupné na <http://govinfo.library.unt.edu/911/report/index.htm> (14. 4. 2012).

Terorismus se na počátku 21. století zásadním způsobem změnil tak, aby „zahrnul temné síly ohrožující ‘civilizaci’ a děsy, které vzbuzují“ (Nunberg podle Hoffman, 2006: 20).

Následující podkapitoly se věnují proměně témat v televizních zprávách před po 11. září 2001 a snaží se vysvětlit některé jevy, které se v souvislosti s útoky ve zpravodajství promítly.

5.2 Zvolený datový soubor a jeho limity

U natolik masivních útoků, jako byly ty z 11. září 2001, lze předpokládat zásadní ovlivnění mediálního prostoru a témat, o kterých média informovala. Nicméně vyvstává otázka: jaký vhodný soubor dat zvolit, aby mohla být ilustrována proměna reportovaných témat? Všechny dostupné datové soubory mají své limity a nejinak je tomu i v případě zvoleného, proto je před pristoupením k samotné interpretaci nutné ho širěji vymežit.

Pro potřeby této práce byl vybrán soubor dat týkající se zastoupení „hard news“ v americkém mediálním prostoru na nejsledovanějších televizních stanicích. Allan Bell (1991: 3) charakterizuje „hard news“ jako základ mediálního zpravodajství – zprávy o nehodách, zločinech, oznámeních a dalších událostech, které se objevily od předchozího vydání [v případě novin] či programu [v případě televizního zpravodajství]. Témata související s terorismem jsou nedílnou součástí „hard news“.

Data v použitém souboru zahrnují večerní zprávy trojice největších celostátních amerických televizních sítí: *World News Tonight* síť ABC, *Evening News* síť CBS a *Nightly News* síť NBC. Byla shromážděna výzkumníky z Pew Research Center²⁵ ve Washingtonu. Monitoring večerních zpráv rozdělil příspěvky do osmi kategorií a ve trojici sledovaných období: červen 2001, říjen 2001 a první čtvrtletí²⁶ roku 2002. Důvodem pro zařazení října 2001, nikoliv září téhož roku, bylo, že v říjnu již neběžela všechna „breaking news“ vysílání a televize se začaly vracet k původnímu programu. Při zpracování souboru využili surová data získaná Andrewem Tyndallem z Tyndall Report, ta byla následně upravena pro potřeby srovnání s dříve získanými datovými soubory. V souboru byly zahrnuty pouze příspěvky delší

---

²⁵ Pew Research Center, oficiální web dostupný na <http://pewresearch.org/> (14. 4. 2012).

²⁶ V Tabulce 1 uvedeno jako „Early 2002“.

než 30 sekund. Spolehlivost dat byla ověřována porovnáváním záznamů několika nezávisle operujících kodérů a následně zpětně testována supervizorem projektu²⁷.

5.3 Četnost sledovaného tématu ve zpravodajství

V následující tabulce je četnost sledovaného tématu, „hard news“, se zásadním způsobem vyvíjela – zatímco v červnu 2001 se pohybovala na 45,5%, bezprostředně po útocích, říjnu 2001, kulminovala k 80%.

Tabulka 1²⁸

	Hard News	Celebrity/ Entertainment	Crime/Law/ Courts	Bussiness/ Economy	Science/ Technology	Lifestyle Features	Religion
June 2001	45,50%	4,70%	11,70%	14,10%	4,20%	18,30%	1,40%
October 2001	80,20%	0,00%	3,50%	4,50%	10,90%	1,00%	0,00%
Early 2002	53,90%	1,80%	11,70%	11,20%	1,90%	17,50%	2,00%

V říjnu 2001 s masivním nárůstem výskytu „hard news“ došlo k upozadění téměř všech ostatních témat. Zcela zmizela témata „celebrity/entertainment“ a „religion“, téměř vymizelo „lifestyle features“. Zajímavým jevem je zdvojnásobení četnosti tématu „science/technology“. V prvním čtvrtletí roku 2002 se téma „hard news“ přiblížilo zpět původní hodnotě a zakotvilo na 53,9%. V souvislosti s tím se i ostatní témata začala vracet k původním hodnotám, s výjimkou „science/technology“, která spadla na polovinu oproti původnímu stavu v červnu 2001.

Druhá zde publikovaná část datového souboru se týká samotného složení „hard news“ v červnu 2001 a prvním čtvrtletí roku 2002.

²⁷ Dle metodologické poznámky k datovému souboru: *Methodology*, The Not-So-New Television News Landscape, dostupné na <http://www.journalism.org/node/191> (14. 4. 2012).

²⁸ *Topics in the Evening News*, The Not-So-New Television News Landscape, dostupné na <http://www.journalism.org/node/983> (14. 4. 2012).

Tabulka 2²⁹

	Government	Military	Domestic Affairs	Homeland security	Foreign Affairs
June 2001	5,20%	5,60%	17,80%	/	16,90%
Early 2002	5,30%	15,80%	11,60%	4,50%	21,20%

Nutno dodat, že „homeland security“ není samostatně sledovanou položkou, ale je součástí tématu „domestic affairs“, proto je zvýrazněno. Zatímco téma „government“ si udrželo velmi podobnou hodnotu, „foreign affairs“ narostlo a „military“ se dokonce ztrojnásobilo. Lze též pozorovat patrný úpadek „domestic affairs“.

5.4 Závěry

Na první pohled je patrná jedna věc – „hard news“ v říjnu zcela ovládly čas televizních zpráv. Al-Káida se takto spektakulárním útokem o agendu americké administrativy na roky dopředu. Říjen 2001 byl, nikoli oproti očekávání, zcela v režii teroristických útoků, o tom nevypovídá jenom astronomický vysoký podíl „hard news“, ale i nárůst dalšího tématu, potenciálně spojitelného se zničením dvojčat a poškozením Pentagonu, „science/technology“.

Dalším zajímavým jevem je rychlý návrat většiny analyzovaných témat k původním z června 2001 hodnotám nebo k hodnotám jim blízkým. Co tento jev může vypovídat o povaze amerického televizního zpravodajství? Naznačuje, že Della Carpiniho a Williamsova³⁰ (1987: 60) teorie o „konformitě“ televizního zpravodajství o terorismu a snahy o návrat k běžnému schématu platila i o čtrnáct let později – regrese hodnot některých „soft news“ a specifických témat na přibližně stejné hodnoty jako v červnu 2001 to potvrzuje.

Objevilo se nové téma - „homeland security“. Tato kampaň vyhlášená prezidentem Bushem krátce po útocích tvořila více než třetinu všech „domestic affairs“ (ve kterých jsou i v Tabulce 2 zařazena). To jenom potvrzuje totální útlum všech domácích „hard news“ - protože

²⁹ *The Face of Evening News, The Not-So-New Television News Landscape*, dostupné na <http://www.journalism.org/node/185> (14. 4. 2012).

³⁰ Viz také 3. kapitola této práce.

po odečtení „homeland security“ zbude pouhých 7% (srovnej se zjištěními s Pew Research Center³¹).

Při analýze tohoto datového souboru nelze, kvůli jeho úzce specifikovanému časovému rozmezí, činit nějaké dalekosáhlé závěry o stavu americké televizní žurnalistiky. Několik poznatků však vyvodit lze. Nárůst četnosti výskytu tématu „hard news“ v televizním vysílání večerních zpráv v říjnu 2001 odrážel dramatické události 11. září 2001 – a společně s „hard news“ se „svezlo“ i související téma: „science/technology“. Dále se ukázalo, že analyzovaná trojice amerických televizních stanic se poměrně rychle vrátila k původnímu modelu vysílání nebo modelu velmi podobnému - publikum je zvyklé na svůj produkt a i tak zásadní události, jako byly ty z 11. září, nedokázaly zásadním způsobem obsah vysílání dlouhodobě proměnit. Jedinou výjimkou z tohoto závěru je samotná struktura „hard news“, resp. její část, „domestic news“. Ty byly utlumeny na úkor ostatních „hard news“, jako bylo „military“ a „foreign affairs“.

---

³¹ *The Face of Evening News, The Not-So-New Television News Landscape*, dostupné na <http://www.journalism.org/node/185> (14. 4. 2012).

6. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zkoumat média a terorismus a jejich vzájemné vztahy. Takto komplexnímu problému se však nelze věnovat bez rozboru dílčích souvislostí, jakými jsou problematika hledání definice terorismu a typologie. Rád bych zde nyní shrnul klíčové aspekty vztahu médií a terorismu a poznatky učiněné v této práci:

Ke shodě na ucelené definici terorismu v žádné z trojice rozebíraných úrovní (akademická, vládní a mezinárodní) nedošlo a shoda ani není, dle mého předpokladu, do budoucna možná, protože označení aktérů událostí za „teroristy“ je čistě subjektivním hodnocením a vychází vždy z širšího kulturního rámce. Samotná „nálepka teroristy“ může také sloužit k vlastním cílům, ať už jsou politické či jiné.

V následující kapitole byla teoreticky popsána problematika vztahů médií a terorismu. Byly popsány základní čtyři úrovně, ve kterých lze vzájemné budování vztahu teroristických organizací (či jednotlivců) analyzovat. Primárním cílem většiny teroristických činů je získat pozornost publika, přičemž šířku tohoto publika zásadním způsobem ovlivňují právě média. Jedním z prezentovaných kritérií hodnocení teroristických činů je právě hodnocení dle míry „symboliky“ činu: některé činy jsou symbolické a cílem teroristů je hlavně šokovat a upoutat pozornost k vlastní agendě. Útoky 11. září 2001 byly bezpochyby obrovskou katastrofou co do ztrát na životech a materiálních škodách, ale jejich primárním cíl byl symbolický – Al-Káida chtěla ukázat celému světu, že je schopna zasáhnout Spojené státy „do srdce“. Ve srovnání s tím existují i činy, které páchají teroristické organizace, a které nemají primárně symbolický cíl – může jím být například odstranění vlivného oponenta (vražda lorda Mountbattena teroristickou organizací IRA). Po upoutání pozornosti veřejnosti probíhá vysvětlování motivů, to mohou teroristické organizace činit jednak prostřednictvím vlastních informačních kanálů nebo spoléhat na na nich nezávislá média. Druhé uvedené jednání však s sebou nese riziko, že bude jejich zpráva zkomolena, přivedena v pro ně nežádoucím kontextu nebo cenzurována. Dalším krokem je získávání respektu a sympatií. Jako příklad opět posloužila Al-Káida, které útoky 11. září pomohly nabrat mnoho nových příznivců pocelém světě, právě díky tomu, že ukázala schopnost zasáhnout Spojené státy na jejich vlastní půdě takto masivním způsobem.

Poslední krok, snahy o legitimizaci byly ilustrovány na příkladu Hizballáhu, který se v letech 2001-2004 pokoušel získat (alespoň pro část organizace) politickou legitimitu. Tato nutnost vznikla, protože ve zmiňovaném období stoupal tlak ze strany Izraele a zejména Spojených států (což, mimochodem, poukazuje na globální vliv útoků 11. září). Jak se ukázalo, Hizballáh byl schopen pozměnit taktiku (přešel od sebevražedných atentátů k taktikám gerilového boje) proto, aby pozměnil svůj obraz z „teroristické organizace“, což mu pomohlo získat v Libanonu statut legitimní politické strany se souhlasem tamních autorit.

Pokud se podíváme na vývoj terorismu a dáme ho do kontextu vývoje médií, tak, jako to bylo provedeno v další kapitole práce, dojdeme taktéž k několika zajímavým poznatkům. Předně: teroristické praktiky nejsou ničím novým a byly užívány již dlouho před příchodem masových médií. Nicméně po jejich příchodu, který umožnil značné rozšíření publika teroristických činů, začaly být média teroristy hojně využívána. Existují jisté rozdíly ve způsobech, jaký „stará“ a „nová“ média reflektovala terorismus a jak byla teroristy využívána k šíření jejich poselství.

„Stará“ média, mezi které jsou v této práci zahrnuta zejména tisk a televize, reflektovala terorismus svým specifickým, jednostranným způsobem. Zatímco tisk byl velmi dobře dostupný a existovalo tak množství vzájemně konkurenčních subjektů a z toho plynoucí široká názorová pluralita, televizní vysílání (ačkoliv mělo také určité množství nezávislých subjektů), tuto pluralitu nevykazovalo a bylo značně konformní v rámci zpravodajství, právě i v případě informování o teroristických činech. Vzniknuvší „nová“ média (tedy média, která nejsou založená na konceptu jednosměrného sdílení informací směrem k publiku), poskytla teroristům a teroristickým organizacím cenným nástroj – celosvětovou globální informační síť. Jednak nyní teroristé mohou sami efektivně šířit svá poselství (předtím byly možnosti vlastního šíření informací teroristickými hnutími značně omezené), internet jim umožňuje předávat informace poměrně velkému množství bez ohledu na vzdálenost a jen s minimálními náklady. Tím je možné částečně vynechat „stará“ média a poskytnout alternativní kanály. Kromě toho může být internet teroristy využíván i mnoha dalšími způsoby – zmíněna byla například „výcviková centra“ pro nové rekruty, kde jim jsou představeny některé z metod

boje, či k budování mediálního obrazu ve „starých“ médiích, která stále častěji užívají právě „nových médií“ k získávání informací.

Na závěr práce jsem zařadil analýzu jediného teroristického útoku v úzce vymezeného mediálního prostředí a časovém rámci. Tím útokem byl, již zmiňovaný, útok na World Trade Center a Pentagon 11. září 2001, kterého se dopustila teroristická organizace Al-Káida. Můj výzkum se týkal témat večerního zpravodajství na trojici amerických televizních sítí (ABC, CBS a NBC) ve třech sledovaných časových úsecích: červnu 2001, říjnu 2001 a prvním čtvrtletí 2002. Datový soubor zahrnoval záznam četnosti výskytu jednotlivých témat v rámci tohoto televizního zpravodajství. Z takto úzce zaměřeného výzkumu se mi podařilo vyvodit několik poznatků: nárůst „hard news“ plně korespondoval s útoky 11. září 2001 na World Trade Center a Pentagon, společně s ním vzrostlo i „podpůrné téma“ „science/technology“. Dalším poznatkem je, že složení večerních televizních zpráv se poměrně rychle vrátilo k původnímu rozložení témat, popřípadě k rozložení velmi podobnému předchozímu stavu. Samotné téma „hard news“ se však proměnilo: „domestic news“ byly zásadním způsobem odsunuty do pozadí a to i přesto, že se v nich objevilo nové téma - „homeland security“.

7. SEZNAM UŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Literatura

Bell, Allan (1991). *The Language of News Media: Language in Society*. New York: Wiley-Blackwell.

Bouška, Petr – Haidlmaier, Ondřej – Naxera, Vladimír (2009). *Média a terorismus*, In: Rosůlek, Přemysl (ed.). *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň, Západočeská univerzita v Plzni.

Carlile, Alex (2007). *The Definition of Terrorism – A Report by Lord Carlile of Berriew Q. C. Independent Reviewer of Terrorism Legislation*. London, The Stationery Office.

Clutterbuck, Richard L. (1977). *Guerrillas and Terrorists*. London: Faber a Faber.

Code of Laws of the United States of America (nedatováno). *Title 22, Chapter 38, §2656f, (d), 2*. Dostupné na <http://uscodebeta.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-title22-section2656> (6. 2. 2012).

Cohen-Almagor, Raphael (2005): *Media Coverage of Acts of Terrorism: Troubling Episodes and Suggested Guidelines*, Canadian Journal of Communication, Vol 30, No 3, nestránkováno. Dostupné na <http://www.cjc-online.ca/index.php/journal/article/viewArticle/1579/1734> (21. 4. 2012).

Crelinsten, R. D. (1998). *The discourse and practice of counter terrorism in liberal democracies*, Australian Journal of Politics and History. 44/3. Str. 389–413.

Crenshaw, Martha (1978). *The Concept of Revolutionary Terrorism*. The Journal of Conflict Resolution, Vol. 16, No. 3. Str. 383-396.

Curran, James – Seaton, Jean (2010). *Power Without Responsibility*. London: Routledge.

Delli Carpini, Michael X. – Williams, Bruce A. (1987): *Television and Terrorism: Patterns of Presentation and Occurrence, 1969 to 1980*. The Western Political Quarterly, Vol. 40, No. 1. Str. 45-64.

Denning, Dorothy (nedatováno). *Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*, Georgetown University. Dostupné na <http://www.iwar.org.uk/cyberterror/resources/denning.htm> (21. 4. 2012).

Eschmann, Ron (2004). *Terror on Flight 847*. Engineer, July/September 2004.

Fellow, Anthony, R. (2010). *American Media History*. Boston: Cengage Learning.

Foltin, Pavel – Řehák, David (2006). *Historický vývoj terorismu*. Obrana & politika, 1/2006. Dostupné na <http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6263> (1. 4. 2012).

Hammond, Phillip (2007). *Media, War and Postmodernity*. London: Routledge.

Hoffman, Bruce (2009). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Juergensmeyer, Mark (2007). *Teror v mysli boží: Globální vzestup náboženského násilí*. Brno: Centrum demokracie a kultury.

Kaplan, Eben (2009). *Terrorist and the Internet*. Council on Foreign Relations, 8. 1. 2009. Dostupné na <http://www.cfr.org/terrorism-and-technology/terrorists-internet/p10005> (14. 4. 2012).

Kohlmann, Evan F. (2011): *The Antisocial Network: Countering the Use of Online Social Networking Technologies by Foreign Terrorist Organizations*. New York: Flashpoint Global Partners. Dostupné na [http://www.globalterroralert.com/images/documents/pdf/0105/househome landantisocialnetworkdec2011.pdf](http://www.globalterroralert.com/images/documents/pdf/0105/househome%20landantisocialnetworkdec2011.pdf) (14. 4. 2012).

Lister, Martin – Dovey, Jon – Giddings, Seth – Grant, Ian – Kelly, Kieran (2009). *New Media: A Critical Introduction*. New York: Routledge.

League of Arab States (1998). *Arab Convention on the Suppression of Terrorism*. Dostupné na <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3de5e4984.html> (14. 4. 2012).

Löckinger, Georg (2005). *Terrorismus, Terrorismusabwehr, Terrorismusbekämpfung*. Wien: Landesverteidigungsakademie.

McCarthy, Kevin M. (1973). *The Origin of Assassin*. *American Speech*, Vol. 48, No. 1/2 (Spring – Summer). Str. 77-83.

Nacos, Brigitte L. (2007). *Mass-Mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism, 2nd edition*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Norris, Pippa – Kern, Montague – Just, Marion (eds.) (2003). *Framing terrorism: the news media, the government, and the public*. London: Routledge.

Palmer Harik, Judith (2004). *Hezbollah: The Changing Face of Terrorism*. New York: Palgrave Macmillan.

Parry, Albert (1976). *Terrorism: from Robespierre to Arafat*. New York: Vanguard Press.

Reinares, Fernando (2005). *Conceptualising International Terrorism*. Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos. Dostupné na <http://www.realinstitutoelcano.org/analisis/802/Reinares802.pdf> (29. 3. 2012).

Saul, Ben (2005). *Definition of „Terrorism“ in the UN Security Council: 1985-2004*, *Chinese Journal of International Law*. Volume 5, No. 1., Str. 144-161. London: Oxford University Press.

Schaffert, Richard W. (1992). *The transmission of terror and its translation into political power*, Media coverage and political terrorists: A quantitative analysis. New York: Praeger.

Schbley, Ayla H. (2000). *Torn Between God, Family, and Money: The Changing Profile of Lebanon's Religious Terrorists*. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 23, No. 23. Str. 175-196.

Scheufele, Dietram A. – Tewksbury, David (2007). *Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models*. Journal of Communication, Vol. 57, No. 1., str. 9-20. Dostupné na http://www.scienzepolitiche.unimi.it/files/_ITA_/COM/3-Framing-AgendaSetting.pdf (21. 4. 2012).

Schmid, Alex P. (ed.) (2011). *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. New York: Routledge.

Schmid, Alex P., Jongman Albert J., a kol. (1988). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature. Revised edition prepared under the auspices of the Center for International Affairs, Harvard University*. Amsterdam: North-Holland.

Schultz R. (1979). *Conceptualizing Political Terrorism: A Typology*, Journal of International Affairs. Vol. 32, Issue 1, str. 7-15. New York: Columbia University.

Smelser Neil J. (2007). *The Faces of Terrorism – Social And Psychological Dimensions*. New Jersey: Princeton University Press.

Spencer, Alexander (2006). *Questioning the Concept of 'New Terrorism'*, Peace Conflict & Development. Issue 8, January 2006.

Spencer, Alexander (2010). *Tabloid Terrorist: The Predicative Construction of New Terrorism in the Media*. New York: Palgrave Macmillan.

Šedivý, Jiří (2003): *Nové paradigma terorismu*. Mezinárodní politika, 1/2003, str. 4-7. Dostupné na <http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2003/MP012003.pdf> (14. 4. 2012).

Tiefenbrun, Susan (2003). *A Semiotic Approach to a Legal Definition of Terrorism*, ILSA Journal of International and Comparative Law. Volume 9, Number 3. Fort Lauderdale: Nova Southeastern Shepard Broad Law Center.

Transnational Terrorism, Security and the Rule of Law (2008). *Terrorism and Media*. Deliverable 6, Workpackage 4. Dostupné na <http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/WP4%20Del%206.pdf> (20. 12. 2011).

United Nations General Assembly (2002). *Draft report, 6. Session, Ad Hoc Comitee established by General Asembly resolution 51/210*. New York, Office of Legal Affairs of United Nations. Dostupné na <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/248/17/PDF/N0224817.pdf> (29. 11. 2011).

United Nations General Assembly (2011). *Draft Report, 15. Session, Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210*. New York, Office of Legal Affairs of United Nations. Dostupné na <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/311/64/PDF/N1131164.pdf> (29. 11. 2011).

United Nations Security Council (2001). *Resolution 1368*. Dostupné na <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf> (29. 11. 2011).

Wilkinson, Paul (nedatováno). *Terrorism: Implications for World Peace*. Dostupné na <http://www.inglewhite.net/pfp/wilkinson.htm> (21. 4. 2012).

Weimann, Gabriel (2004). *How Modern Terrorism Uses the Internet*. United States Institute od Peace. Dostupné na <http://www.usip.org/publications/wwwterrornet-how-modern-terrorism-uses-internet> (1. 4. 2012)

Weinberg, Leonard – Eubank William L. (2006). *What is Terrorism*. New York: Chelsea House Publishers.

7.2 Internetové prameny

Clandestineradio.com – <http://clandestineradio.com/>

Federal Bureau of Investigation – <http://fbi.gov/>

Federal Depository Library Program - <http://govinfo.library.unt.edu/>

The Information Warfare Site - <http://www.iwar.org.uk/>

Office of the United Nations High Commissioner for Refugees – <http://www.unhcr.org/>

Oxford Dictionaries - <http://oxforddictionaries.com/>

Pew Research Centre – <http://www.pewresearch.org/>

Pew Center's Project for Excellence in Journalism - <http://www.journalism.org/>

United Nations – <http://www.un.org/>

United States House of Representative – <http://www.house.gov/>

United States Centennial of Flight - <http://www.centennialofflight.gov/>

United States Department of Education – <http://www.ed.gov/>

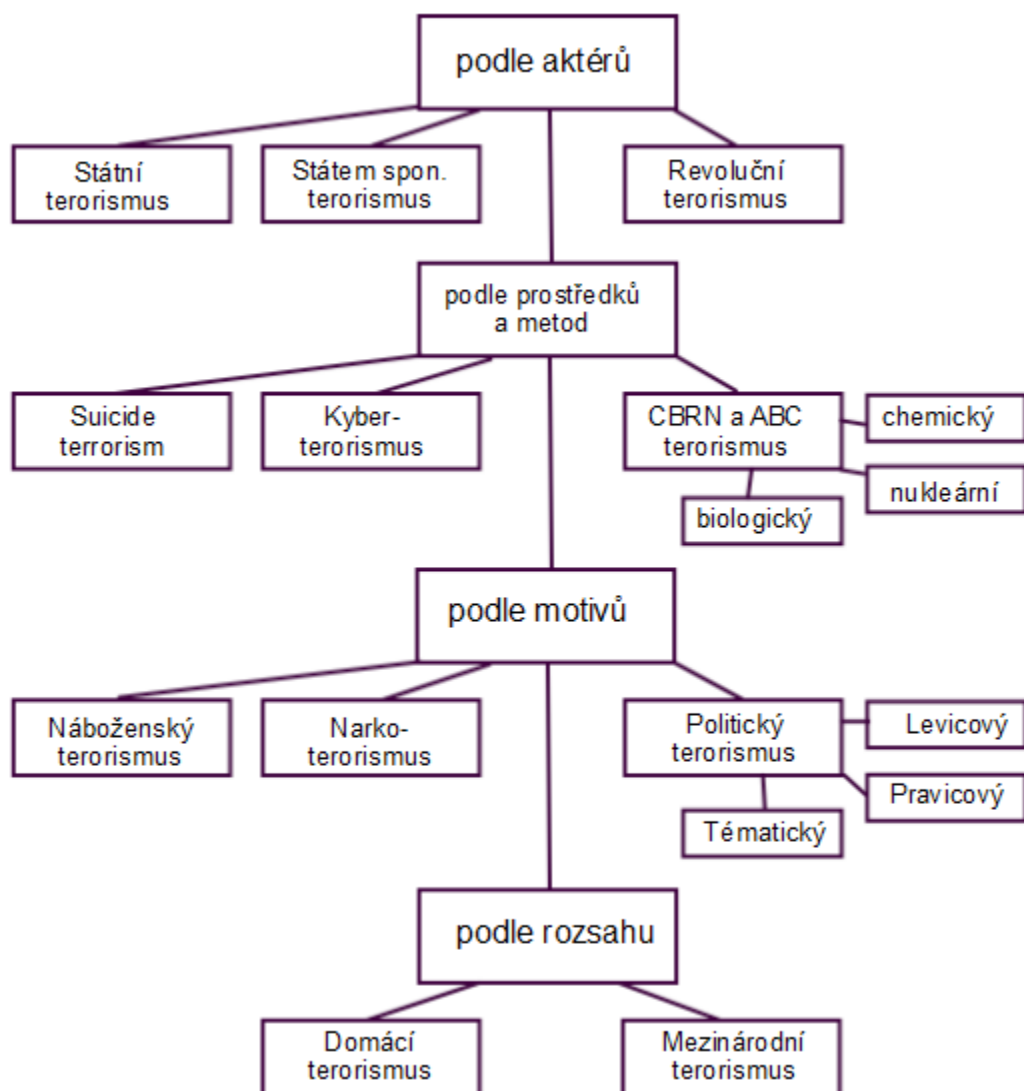
8. RESUMÉ

Objective of this Bachelor Thesis is focusing on key aspects of relations between media and terrorism. With respect to the objective of this thesis, issues of terrorism definition and typology were analyzed and specified in first chapter. Second chapter is focusing on theoretical approaches towards the ‚media-terrorism relations‘. Four media-dependent objectives of terrorist organizations were analyzed in this chapter: gaining attention, recognition of motives, gaining respect and sympathy, gaining legitimacy. Few selected cases were also analyzed from symbolic and strategic point of view.

Third core chapter is analyzing simultaneous development of media and terrorism. First, ‚prehistorical‘, era introduces the very beginnings of terrorist tactics, followed by second era, focused on printed newspapers as a first mass-medium and its terrorist use. Third part of this chapter analyzes era of ‚television terrorism‘ and specific issues and phenomenons closely connected to that topic. Last part of this chapter is focusing on ‚new media‘ and its use by terrorist organizations. Next chapter is analyzing very specific issue – 9/11 terrorist attacks image in evening news shows on three major television networks – *ABC*, *CBS* and *NBC*. Case study is focusing on ‚hard news‘ appearance on air in three specific time periods: ‚June 2001‘, ‚October 2001‘ and ‚early 2002‘. The very last chapter is presenting conclusion and discussion over the objective of this thesis.

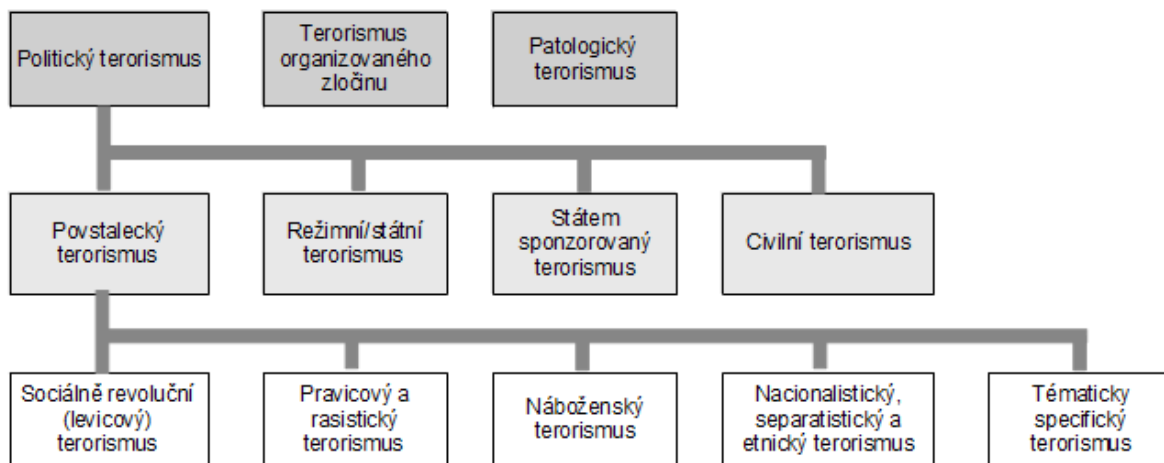
9. PŘÍLOHY

Diagram 1 - Löckingerova typologie terorismu

(zdroj: Löckinger, 2005: 29)

Diagram 2 – Schultzova typologie terorismu

(zdroj: Schultz, 1979: 7-15)